# CUMHURİYET'İN 100 YILINDA GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA OLARAK İHTİYATİ HACİZ

***Doç. Dr. Tolga AKKAYA****

## GİRİŞ

Medeni Usûl Hukuku ve İcra İflâs Hukukunda düzenlenen başlıca geçici hukuki korumalar ihtiyati tedbir, delil tespiti ve ihtiyati hacizdir. Bu çalışmada Cumhuriyet öncesi ve sonrasında geçen yüz yıl içinde özel hukuktan kaynaklanan para alacaklarının güvenceye alan ihtiyati haciz kurumunun tarihi gelişim ve değişimi üzerinde durulmuş; kronolojik olarak ihtiyati haciz alanındaki değişiklikler mevzuat hükümleri dikkate alınarak incelenmiş; kamu icra hukukunda ihtiyati haciz ise ele alınmamıştır[1].

İcra hukuku alanındaki kanunlaştırma esasen Tanzimatla[2] birlikte başlamıştır. Bu kapsamda 1870 yılında İcra Cemiyetinin Vezaif ve Muaemalatına Dair Nizamname hazırlanmıştır. Daha sonra bu nizamnameye 1876 yılında 7 maddelik bir zeyil yapılmıştır.

---

* Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usûl ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı, ORCID 0000-0001-6821-2841.

1 İcra ve İflâs Kanununda yapılan değişiklikler hakkında öz bilgi için bkz. **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası,** İcra ve İflâs, s. 50 vd.

2 Tanzimat 1839 yılında Tanzimat Fermanıyla başlayan ve Osmanlı devlet ve toplum yapısında önemli değişikliklere yol açan dönemidir. Tanzimatla birlikte hukuk alanında batıya açılma artmış, batı hukuku Türk hukukunu daha çok etkiler hale gelmiştir. Bkz. **Üçok/Mumcu/Bozkurt,** s. 240 vd.

İcra işlerini düzenleyen ilk İcra Muvakkat Kanunu ise 1879 tarihli "İlamatı Hukukiyenin Tenfizine Dair Kanun"dur. Bu Kanun ise Fransız Kanunu ile Mecelledeki hükümleri içeren karma bir kanun niteliğinde olup VIII. babında hacze ilişkin hükümler yer almaktadır.

1914 tarihli "İcra Kanunu Muvakkatı" ise yine icra işlerini düzenlemek üzere yürürlüğe sokulmuştur. Bu Kanun döneminde bugünkü anlamda ilâmsız takip yolu mevcut olmayıp icra takibi yapılabilmesi için öncelikle dava açılması, ilam alınması gerekliydi. İlamsız takip usûlü 1928 yılında "İcra Kanununa Bazı Mevad İlavesine Müteallik Kanun" ile eklenmiştir.

İcra hukukuna ilişkin ilk dönemdeki genel gelişmeler yukarıda özetle açıklandığı gibidir. İhtiyati hacze ilişkin ilk düzenleme, 1879 tarihli "Usûl-i Muhâkeme-i Hukukiyye Kanûn-u Muvakkati" ile yapılmış ve hatta bu konuda daha sonra aynı Kanunda bir değişiklik de yapılmıştır.

Cumhuriyetin ilanından sonra ise ihtiyati haciz yine bir icra kanununda değil, 1086 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu içerisinde düzenlenmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında temel kanunlarda iktibas yoluyla yapılan düzenlemelerden icra hukuku da etkilenmiştir ve ilk düzenleme aşağıda açıklanmış olan 1929 tarihli İcra ve İflâs Kanunu ile yapılmıştır. Bu Kanunla, ilk kez ihtiyati haciz bağımsız bir icra hukuku düzenlemesi içinde yer almıştır ve daha ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Sonraki yıllarda ise hem İcra ve İflâs Kanununun hem de ihtiyati haciz kurumunun değişim ve gelişim süreci çeşitli kanun değişiklikleriyle devam etmiştir.

Çalışmada kronolojik bir sırayla Türk hukukunda ihtiyati hacizle ilgili temel düzenlemelerin önemli noktalarına değinilmiştir ve ayrıca kanun değişikliklerine ve gerekçelerine yer verilmiştir. Böylece ihtiyati haczin kurumsal ve kavramsal olarak geçirdiği dönüşüm ile kuruma ilişkin teknik gelişmeler özetlenmiştir. Özel kanunlarda da ihtiyati hacze ilişkin değişiklikler gerçekleşmiş olabilirse de bu çalışmanın kapsamını aşacağından ayrıca inceleme konusu yapılmamıştır.

## I. 1879 Tarihli Usûl-i Muhâkeme-i Hukukiyye Kanûn-u Muvakkati

Cumhuriyetin ilanından önceki dönemde ihtiyati hacze ilişkin hükümlere rastlanan ilk düzenleme 1879 Tarihli Usûl-i Muhâkeme-i Hukukiyye Kanûn-u Muvakkatidir. Bu Kanun büyük ölçüde 1806 tarihli Fransız Usûl Kanunu esas alınarak, bununla birlikte 1277 (1861) tarihli Usûl-i Muhâkemât-ı Ticârete Dâir Nizâmnâme'nin ve Mecellenin dikkate alınmasıyla hazırlanmıştır. 1879 tarihli Kanun 1927 yılında yürürlüğe giren 1086 sayılı HUMK'un 581'inci maddesi ile yürürlükten kaldırılıncaya kadar uygulanmıştır[3].

1879 tarihli Kanunda ihtiyati tedbirler "karar-ı muvakkat" terimiyle düzenlenmiş, ancak açıkça ihtiyati tedbirden ve ihtiyati hacizden söz edilmemiştir. İhtiyati hacizle ilgili düzenleme 1879 tarihli Kanuna 1327 (1911 Miladi) tarihinde bir zeyl ile dava anında *"müddeâbihin müddeî tarafından kabiliyyeti hacziyesi"* başlıklı numarasız bir madde eklenmek suretiyle yapılmış; dava konusu taşınır ya da taşınmaz malın, dava sonuçlanana kadar ihtiyaten haczedilebileceği belirtilmiştir. Söz konusu hüküm aşağıdaki gibidir[4]:

> *"Da'vâ anında her müddeî hacz faslında muharrer şerâite riâyet etmek şartıyla müddeâaleyhin veyâ şahs-ı sâlisin yedinde bulunan menkul ve gayrimenkul müddeâbihi netîce-i muhâkemeye değin ihtiyâten hacz ettirebilir".*

Bu hükümdeki ihtiyati hacizle kastedilenin aslında ihtiyati tedbir olduğu ve daha sonra yürürlüğe giren HUMK m. 101'deki *"Menkul ve gayri menkul malların ayni münazaalı ise bunun haciz veya yediadle tevdiine,"* hükmünün 1879 tarihli bu düzenlemeden etkilendiği ifade edilmiştir[5]. Bu tespitte de işaret edildiği üzere Türk hukukunda ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz arasındaki farklılık ancak HUMK'un yürürlüğe girmesinden sonra, literatürde ve uygulamada bu kurumların farkları ortaya konuldukça netleşmiştir.

---

3 **Özkan**, s. 11 vd.; Ayrıca bkz. **Yardım**, s. 23.

4 **Özkan**, s. 92.

5 **Özkan**, s. 92.

1879 Tarihli Usûl-i Muhâkeme-i Hukukiyye Kanûn-u Muvakkatine, daha sonra 21.03.1340 Tarihli (21.3.1924 Miladi) ve 492 Sayılı Usûlü Muhakemei Hukukiye ve Usûlü Muhakematı Cezaiye Kanunlariyle Sulh ve İcra Kanunlarının Bazı Mevadını Muaddil Kanun'un 16'ncı maddesiyle ihtiyati hacze ilişkin hükümler eklenmiştir. Bu hükümler ise aşağıdaki gibidir[6]:

*"ON ALTINCI MADDE — Usulü muhakemei hukukiye kanununun hacze mütedair babı tasiasına fıkaratı âtiye tezyil olunmuştur:*

*1. Haczi ihtiyati kararları esas maddeyi rüyetle mükellef olan mahkeme tarafından ittihaz olunur. Haczi talep olunan emvalin menkul ve gayrimenkul olması mahkemenin vazifesini tâyin emrinde müessir olmaz.*

*2. Tasdiki haciz dâvasının ikame edildiği haczi ihtiyatinin tarihi vazından itibaren emvali mahcuzenin bulunduğu mahal ile haciz kararını ita eden mahkemenin bulunduğu mahal beynindeki mesafeye göre usulü muhakemece muayyen olan müddetler zam ve ilâve olunmak şartiyle bir ay zarfında haciz tarafından isbat edilemezse dairei icraca haciz fekkolunur.*

*3. İhtiyaten mahcuz olan emval üzerindeki haczin fekkini tarafeyn bilittifak icra dairesine müracaatle talep eyledikleri takdirde haczi mevzu, icra riyasetince resen fekkedilir.*

*4. Bir malın hacziyle temini matlup olan mebaliğ mütehaccizünleyh tarafından icra dairesine tevdi edilirse haciz icra reisi tarafından fek ve tevdi olunan meblâğ üzerine nakledilir.*

*5. Tasdiki haciz dâvasında müddeinin ademi huzuru halinde mahkemece müdleialeyhin talebiyle hakkı muhakemeden muvakkaten sukut kararı ile birlikte haczi mevzuun fekkine de karar verilir. İşbu karar bilâtebliğ dairei icraca infaz olunur."*

Söz konusu hükümler daha sonra 1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununda ihtiyati hacze ilişkin düzenlemelerin de bulunmasına

[6] TBMM Tutanak Dergisi, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc002/kanuntbmmc002/kanuntbmmc00200492.pdf, ET. 06.09.2023.

vesile olmuş ve ancak HUMK'un ihtiyati hacze ilişkin hükümlerinin içeriği bu hükümlerden doğrudan etkilenmemiştir.

İhtiyati tedbir ve ihtiyati haczin kurumsal ve kavramsal farkları, kanunlarımızın tarihi gelişim süreci, reformlar ve uygulamayla netleşmiştir. Bugün dahi uygulamada ihtiyati tedbirle ihtiyati haczin zaman zaman karıştırıldığı dikkate alındığında, tarihsel gelişim sürecinin bilinmesi teorisyenlerin ve uygulamacıların konuya ilişkin farkındalıkları bakımından önemlidir.

## II. 18/06/1927 Tarihli ve 1086 Sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu

Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemde ihtiyati haciz, 18/06/1927 tarihinde kabul edilen 1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununun dokuzuncu faslında, "ihtiyati tedbirler" başlığı altında, ihtiyati tedbirin bir türü olarak düzenlenmiştir. Türk hukukunda ihtiyati haciz İsviçre hukuku esas alınmak suretiyle ancak İsviçre'den farklı olarak, icra kanunu içinde değil, usûl kanununda düzenlemiştir[7]. Bu durumun tarihsel nedeni, 1924 tarihli Kanun ile Usûl-i Muhâkeme-i Hukukiyye Kanûn-u Muvakkatine ihtiyati hacze ilişkin hükümlerin daha önceden eklenmiş olması ve HUMK'un kanunlaşma sürecinde bu hükümlerin de etkili olmasıdır.

Sonuç olarak ihtiyati hacizle ilgili düzenleme, Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununun dokuzuncu faslında, 102 ve devamındaki maddelerde yer almaktaydı. Bu hükümler aşağıdaki şekildeydi[8]:

*"YÜZ BİRİNCİ MADDE — Hâkim iki taraftan birinin talebile davanın ikamesinden evvel veya sonra aşağıda gösterilen hal ve şekillerde ihtiyatî tedbirler ittihazına karar verebilir:*

---

7 **Özkan**, s. 93; **Yardım**, s. 25.

8 18.06.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu, TBMM Tutanak Dergisi, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc005/kanuntbmmc005/kanuntbmmc00501086.pdf, ET., 03.09.2023.

*1 - Menkul ve gayri menkul malların ayni münazaalı ise bunun haciz veya yediadle tevdiine,*

*2 - Münazaalı şeyin muhafazası için lâzım gelen her türlü tedbirlerin ittihazına,*

*3 - Kanunu medenî ile muayyen hallerde nafaka alınmasına,*

*4 - Ayrılık veya boşanma davası üzerine kanunu medenî mucibince icab eden muvakkat tedbirlerin ittihazına.*

*YÜZ İKİNCİ MADDE -Muaccel olan alacağın mukabilinde rehin olmaz veya bulunan rehin alacağın mecmuunu tediyeye kâfi görülmezse borçlunun alacaklarının ve kendi veya üçüncü şahıs nezdinde bulunan menkul ve gayri menkul mallarının aşağıda gösterilen hallerde ihtiyaten haczine karar verilebilir:*

*1 - Borçlunun muayyen ikametgâhı olmaması,*

*2 - Taahhüdatından kurtulmak için borçlunun mallarını gizlemesi veya kaçırması veya kaçması veya kaçmağa hazırlanması,*

*3 - Mahiyeti itibarile derhal verilmesi icab eden bir borç ile borçlu bulunan kimsenin gelib geçici veya pazar ve panayırlarda muamele yapan kimselerden olması,*

*4 - Borçlunun Türkiyede ikametgâhı bulunmaması.*

*İşbu hallerden birinci ve ikincisine müsteniden vadesi gelmemiş olan alacaktan dolayı da haczi ihtiyatî taleb olunabilir ve birinci hale müsteniden vazolunan haczi ihtiyatide borç, borçluya karşı müacceliyet kesbeder.*

*YÜZ DÖRDÜNCÜ MADDE — Dava ikamesinden evvel haczi ihtiyatî kararı mahkeme tarafından verilir.*

*Haczi ihtiyatiden maada taleb olunan ihtiyatî tedbirlerin en az masrafla ve en çabuk nerede ifası mümkün ise işbu tedbirlere o mahal mahkemesi tarafından dahi karar verilebilir.*

*Dava ikamesinden sonra bilûmum ihtiyatî tedbirlere tahkikata memur hâkim tarafından karar verilir. Şu kadar ki hâkim ihtiyatî tedbirin diğer bir mahalde daha az masrafla ve daha çabuk ifasını kabil görür ise bu hususta karar verilmek üzere o mahal hâkimini naib tayin edebilir."*

04.05.1929 tarihli ve 1424 sayılı İcra ve İflâs Kanunu

Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununun 1927 yılında yürürlüğe girmesinden kısa bir süre sonra, 04.05.1929 tarihli ve 1424 sayılı İcra ve İflâs Kanunu da yürürlüğe girmiştir.

1929 tarihli İcra ve İflâs Kanununun genel gerekçesine göre[9], *"Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunundaki hükümlerden daha vasi ve şümulü esbap ve şeraitle ihtiyatî haciz hakkında bu kanunda ahkâm mevcuttur. Alacağın istifasını daha evvelden temin edici tedbirlerden olan bu mevaddın faydası derkârdır."*

Gerekçeden anlaşıldığı üzere, HUMK'un ihtiyati hacze ilişkin hükümlerinin sınırlı olması sebebiyle, ihtiyati haciz 1929 tarihli Kanunda daha kapsamlı ve ayrıntılı şekilde yeniden düzenlenmiştir. 1929 tarihli Kanunla, ihtiyati haciz sebepleri genişletilmiş, elinde geçici veya kesin aciz belgesi olan alacaklıya da ihtiyati haciz talep etme imkânı tanınmıştır. Ayrıca alacaklının haksız ihtiyati haciz kararından sorumluluğu, ihtiyati haciz kararının icra dairesi tarafından icra edilmesi, ihtiyati haciz kararının içeriği, ihtiyati haczin hangi hükümlere göre ve nasıl icra edileceği, haczedilen malların teminat karşılığı borçluya bırakılması, ihtiyati haczi tamamlayıcı merasim kapsamında alacaklı tarafından takip yapılması zorunluluğu da düzenlenmiştir. Bu Kanun düzenlemelerine göre, ihtiyati haciz kararının temyiz edilmesi mümkün olmayıp sadece gıyabında ihtiyati haciz kararı verilen tarafa mahkemede dava hakkı tanınmıştır.

4 Eylül 1929 tarihinde yürürlüğe giren 1424 (1183) sayılı İcra ve İflâs Kanunu, 1889 tarihli İsviçre İcra ve İflâs Kanunundan olduğu gibi

---

[9] TBMM Tutanak Dergisi, 04.05.1929 tarihli ve 1183 sayılı İcra ve İflâs Kanunu, 136 Nolu Komisyon Raporu
https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d03/c010/tbmm03010054ss0136.pdf, ET., 03.09.2023

çeviri yapılarak iktibas edilmiştir. 1929 tarihli Kanunun temel özelliği, cebri icra hukukunu bir bütün olarak ve sistematik olarak düzenlemiş olmasıdır. Zira daha evvel, iflâs ve konkordato hükümleri Ticaret Kanununda yer almıştır. Ayrıca bu çalışma bakımından önem arz eden ihtiyati haciz konusu da Usul-ü Muhakeme-i Hukukiye Kanun-u'nun 271 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. 1929 tarihli İcra ve İflâs Kanunu ile ihtiyati haciz ilk kez İcra ve İflâs Kanunu içerisinde düzenlenerek, cebri icra hukukuna ilişkin bir kanunun içine alınmıştır[10].

1929 tarihli İcra ve İflâs Kanununun ihtiyati hacizle ilgili 254 ilâ 264'üncü maddeleri aşağıdaki gibidir:

*"İKİ YÜZ ELLİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Rehin ile temin edilmiş ve vadesi gelmiş bir borcun alacaklısı aşağıdaki sebeplerden biri bulunursa borçlunun mallarının ihtiyaten haczolunmasını isteyebilir:*

*1 - Borçlunun muayyen ikametgahı yoksa ,*

*2 -Borçlu taahütlerinden kurtulmak maksadıyle mallarını gizlemeğe veya kaçmağa hazırlanırsa yahut kaçarsa,*

*3 - Borçlu gelip geçici veya pazar ve panayırlarda muamele yapan kimselerden olupta alacağın mahiyeti itibarile derhal verilmesi icap ediyorsa,*

*4 - Borçlu Türkiyede ikamet etmiyorsa,*

*5 - Alacaklının elinde borçluya karşı muvakkat yahut kat'i bir borç ödemeden aciz vesikası varsa.*

*Birinci ve ikinci numaralarda yazdı hallerde vadesi gelmemiş borçdan dolayı da ihtiyatî haciz istenebilir. Bu suretle konulan ihtiyatı hacizle alacak borçluya karşı muacceliyet kesbeder.*

*İKİ YÜZ ELLİ BEŞİNCİ MADDE — İhtiyatı hacze mahkeme tarafından karar verilir. Alacaklı alacağı ve haciz sebepleri hakkında mahkemeye kanaat getirecek deliller göstermeğe mecburdur.*

[10] **Uzar**, s. 42 vd.

*İKİ YÜZ ELLİ ALTINCI MADDE — Alacaklı haksız hacizden doğan zarardan mesuldür. Alacaklı teminat göstermeğe mecbur tutulabilir. Tazminat davası, ihtiyatî hacizi koyan mahkemede açılır.*

*İKİ YÜZ ELLİ YEDİNCİ MADDE — Mahkeme icra için kararı icra dairesine gönderir, kararnamede: 1 - Alacaklının, icabında mümessilinin ve borçlunun isim ve ikametgâhı, 2 - Haczin ne miktar alacak için konulduğu, 3 - Haczin konulmasının sebebi, 4 - Haczolunacak şeyler, 5 - Alacaklının zararın tazminde mükellef olduğu ve gösterilecek teminatın nelerden ibaret bulunduğu yazılır.*

*İKİ YÜZ ELLİ SEKİZİNCİ MADDE — İhtiyatî haciz kararları 70 den 88 inci maddeye kadar olan haciz hükümlerine göre icra olunur.*

*İKİ YÜZ ELLİ DOKUZUNCU MADDE — Haczi icra eden memur bir zabıt varakası tanzim eder ve bunda haczolunan şeyler ve kıymetleri gösterilir ve derhal icra dairesine verilir.*

*İcra dairesi, ihtiyatî haciz kararnamesinin bir suretini üç gün içinde alacaklı ve borçluya tebliğ eder.*

*İKİ YÜZ ALTMIŞINCI MADDE — Haczolunan mallar, istenildiği zaman para veya ayın olarak verilmek ve bu hususu temin için malların kıymetleri depo edilmek yahut icra dairesinin bulunduğu mahalde ikametgâh sahibi bir şahıs müteselsil kefil gösterilmek şartiyle borçluya bırakılır.*

*İKİ YÜZ ALTMIŞ BİRİNCİ MADDE — Dava açılmadan veya icra takibine başlanmadan evvel ihtiyatî haciz yaptırmış olan alacaklı ihtiyatî haciz kararının kendisine tebliğinden on gün içinde takip talebinde bulunmağa mecburdur.*

*Borçlu itiraz ederse alacaklı itiraz ihbarnamesinin tebliğinden on gün içinde itirazın ref'i veya alacağın tahsili için dava açar. İtirazın ref'i davası mahkemece reddedilirse alacaklı kararın tebliğinden on gün içinde esas hakkında dava açmağa mecburdur.-*

*İhtiyatî haciz, alacağın tahsili davası esnasında konulmuş olursa verilecek hükmün tebliğinden on gün içinde alacaklı takip talebinde bulunmağa mecburdur.*

*Alacaklı bu müddetleri geçirir veya davasından yahut takip talebinden vazgeçerse veyahut davası veya takip talebi, kanunî müddetlerin geçmesile düşerse veyahut davasında haksız çıkarsa ihtiyatî haciz hükümsüz kalır.*

*İKİ YÜZ ALTMIŞ İKİNCİ MADDE — İhtiyatî haciz kararı temyiz edilmez.*

*Ancak ihtiyatî haczin istinat ettiği sebebi kabul etmiyen borçlu haciz zabıt varakasının tebliği tarihinden beş gün içinde mahkemeye müracaat eder; dava seri muhakeme usulüne tabidir ve dava esnasında 261 inci maddedeki müddetler cereyan etmez.*

*İKİ YÜZ ALTMIŞ ÜÇÜNCÜ MADDE- İhtiyatî hacze itiraz edilmemiş veya itiraz reddolmuş ise takip borçlunun sıfatına göre icraî haciz veya iflâs yoluyla devam eder.*

*İKİ YÜZ ALTMIŞ DÖRDÜNCÜ MADDE — İhtiyaten haczedilen mallar icraî hacze inkılap etmezden evvel bir diğer alacaklı tarafından haczedilirse ihtiyatî haciz sahibi bu hacze kendiliğinden ve muvakkaten iştirak eder.*

*İhtiyatî haciz masrafları satış tutarından alınır.*

*İhtiyatî haciz diğer rüçhan haklarını vermez."*

1929 tarihli Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra, çeşitli şikâyet ve eleştiriler olmuştur. Bu eleştirilerin başında, Kanunun kötü niyetli borçluyu koruyan hükümler içermesi gelmekteydi. Örneğin, hacze gidilmeden bir gün önce borçluya haber verilme şartının yer alması nedeniyle, alacaklılar hacizden sonuç alamamışlardır. *Ansay'ın* aktarımına göre, eleştirilerden en serti ihtiyati hacizle ilgili olanlardır. Buna göre, ihtiyati haciz çok fazla kayıt ve şart altına alındığı için alacaklıların elinden pek bir şey gelmediği ve alacaklıların korunamadığı ileri sürülmüştür. Bununla beraber *Ansay,* 1929 tarihli Kanundan önceki ihtiyati haciz uygulama-

sını eleştirmiş, daha önceki dönemde kötü niyetle ve ihtiyaç olmadığı halde borçlunun mallarına haciz konulmasının veya itibarlı bir tacir veya bankanın borcu için haber verilmeden haciz konulmasının sorunlara yol açtığına işaret etmiştir; ayrıca Alman ve İsviçre hukuklarını 1929 tarihli yeni düzenlemeyle karşılaştırarak, ihtiyati haczin ancak alacaklının haklarını ihlal eden durumlar söz konusu olduğunda uygulanabileceğini belirtmiştir[11].

Borçlu tarafından ihtiyati haciz kararına karşı başvurulabilecek yollar ilk olarak 1929 tarihli Kanun ile düzenlenmiştir. Kanunda, ihtiyati haciz kararının temyiz edilemeyeceği, ihtiyati haciz kararına karşı ihtiyatî haczin istinat ettiği sebebi kabul etmeyen borçlu tarafından haciz tutanağının tebliğinden itibaren beş gün içinde mahkemeye müracaat edilebileceği düzenlenmiş ve Kanun bu başvuruyu dava olarak nitelendirmiştir. Ayrıca ihtiyati hacze itiraz edilmemiş olması halinde ihtiyati haczin icrai hacze dönüşeceği de düzenlenmiştir.

1929 tarihli İcra ve İflâs Kanunu ve 1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu, ihtiyati hacze yalnızca alacaklının haklarının tehlikede olması halinde izin vermekteydi. Ancak bu durum uygulamada alacaklının haklarını yeterince korumadığı, ihtiyati haczin sınırlandırılmış olması ve derhal uygulanacak bir ihtiyati haciz ile alacağın tahsilinin kolay olacağı gerekçesiyle eleştirilmekteydi[12].

Yoğun eleştiriler sonucunda, 1929 tarihli Kanun çok kısa süreyle yürürlükte kalabilmiş, kısa süre sonra 1932 yılında yeni bir İcra ve İflâs Kanunu hazırlanmıştır. 1932 tarihli Kanun ise bu çalışmanın hazırlandığı 2023 yılına kadar kadar çeşitli ve kapsamlı değişiklikler geçirmekle birlikte halen yürürlükte olan 2004 Sayılı İcra ve İflâs Kanunu'dur.

## III. 09.06.1932 tarih ve 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu

2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu 1929 tarihli Kanun gibi İsviçre İcra ve İflâs Kanunundaki temel ilkelerden hareketle kaleme alınan ancak

[11] **Ansay**, s. 9-11; **Uzar**, s. 48.

[12] **Belgesay**, s. 201.

Türk hukuk uygulamasındaki sorunlara da çözüm üretmek amacıyla birçok yeni ve farklı hükmü içeren temel bir düzenleme olup ihtiyati hacze ilişkin olarak da bazı değişiklikleri beraberinde getirmiştir. 1932 tarihli Kanun aslında yeni bir kanun değil, daha ziyade 1929 tarihli kanununda değişiklikler öngören bir düzenleme olarak planlanmış ise de 1929 tarihli Kanunun 150 civarında maddesinde değişiklik yapıldığından, karışıklık oluşmaması sebebiyle yeni bir kanun olarak hazırlanmıştır. Ancak ihtiyati hacze ilişkin hükümler 1929 tarihli Kanundaki haliyle neredeyse aynı şekilde muhafaza edilmiş[13] ise de alacaklının ihtiyati haciz uygulatabilmesini oldukça kolaylaştıran, ihtiyati haczin uygulama alanını genişleten önemli eklemeler yapılmıştır.

1932 tarihli ve 2004 sayılı Kanun ile ihtiyati haciz talep edilebilecek hallerin kapsamı genişletilmiş ve alacağının vadesi gelmiş olan alacaklılara, daha önce icra takibi yapma zorunluluğu olmaksızın borçlunun mal ve hakları üzerine ihtiyati haciz konulmasını talep edebilme imkânı tanınmıştır[14].

1929 tarihli Kanun döneminde, vadesi gelmiş olan alacaklar için ancak belirli sebeplerin gerçekleşmesi halinde ihtiyati haciz talep edilebilmekteydi; alacağın vadesi gelmemişse, ihtiyati haciz talep etmek mümkün değildi. 2004 sayılı Kanun döneminde ise alacağın vadesi gelmişse, alacağın varlığına kanaat veren ek delillerin gösterilmesi halinde, başka bir şart aranmadan, ihtiyati haciz kararı verilebilmesi mümkün olmuştur. Alacağın vadesinin dolmadığı hallerde ise Kanunda aranan diğer şartlardan birinin gerçekleşmesi halinde ihtiyati haciz talep edilmesi mümkün hale gelmiştir[15].

Kanunun bu temel değişikliğe ilişkin gerekçesine göre, haczi kabil malı ve ödeme kabiliyeti olduğu halde vadesi gelmiş borcunu ödemeyen borçlu, iyi niyetinden şüphe edilmesine hak vermiş olduğundan, ihtiyatî haciz işleminin uygulanmasına katlanmak zorundadır. Ayrıca Mülga Usûl-i Muhâkeme-i Hukukiyye Kanûn-u döneminde, ihtiyatî haciz neti-

[13] **Yardım**, s. 28.

[14] **Belgesay (1932),** s. 201.

[15] **Umar**, s. 145, **Uzar**, s. 59.

cesinde, borcun ödenmesi veya temin edilmesi suretiyle alacaklı ile borçlu arasında anlaşma gerçekleştiği ve mahkemelerde uzun süren yargılamaların sonuçlanmasına ihtiyaç kalmadığı, hatta 1086 sayılı HUMK'un ilamsız takip sisteminin dahi uygulamada bu kadar faydalı neticeleri olmadığı vurgulanmış; borçluya ödeme emri gönderilmesinin veya haczin ihbar edilmesinin, kötü niyetli borçlulara adeta hile ve kaçamak yollarını hatırlatmak gibi istenmeyen bir etki yaptığı belirtilmiştir. Kanımızca, gerekçedeki bu tespitlere göre muaccel alacak için başka bir şart aranmadan ihtiyati hacze imkân tanınması, ihtiyati haczin bir takip yolu gibi görüldüğünü ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, uygulamada alacaklının daha etkin şekilde korunabilmesi amacıyla, para alacağının muaccel olması dahi ihtiyati haciz kararı verilmesi için yeterli görülmüştür.

1929 tarihli Kanunda, ihtiyati haciz talep eden alacaklının borçlunun uğrayabileceği zararları karşılamak üzere teminat gösterip göstermeyeceği mahkemenin takdirine bırakılmışken, 2004 sayılı Kanunda ihtiyati haciz kararı verilebilmesi için borçlunun teminat göstermesi kural haline getirilmiştir. Bununla birlikte, alacak kesinleşmiş bir ilâma dayanıyorsa teminat aranmayacağı; alacak ilâm niteliğinde bir belgeye dayanıyorsa, teminat gerek olup olmadığına mahkemenin karar vereceği ayrıca düzenlenmiştir.

2004 sayılı Kanunun genel gerekçesinde ise ihtiyati hacizle ilgili değişikliklere ilişkin aşağıdaki açıklamalara yer verilmiştir[16]:

*"İhtiyatî haciz*

*Madde: L. 111 - 118 K. 254 - 261 — İhtiyatî haciz borçlunun alacaklısından mal kaçırması ihtimaline karşı en tesirli tedbirdir. Eldeki kanun muaccel alacaktan dolayı da borçlunun bir malına karşı bu tedbire müracaat edilebilmesini borçlunun muayyen ikametgâhı olmamasına yahut Türkiyede ikamet etmemesine, bir de takipten kaçmak veya malını gizlemek gibi sui niyetin zahirî delilleri olan hallerin anlaşılması yolunda bazı şartlara bağlı*

[16] İcra ve İflâs Kanununun Tadiline Dair 128 Numaralı Kanun Layihası ve Adliye Encümeni Mazbatası ve 151 Nolu Komisyon Raporu, s. 24 vd., TBMM Tutanak Dergisi, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d04/c008/tbmm04008056ss0151.pdf, ET. 03.09.2023

*tutmaktadır. Halbuki, haczi kabil malı, yani kudreti olduğu halde, vadesi gelmiş borcunu ödemiyen kimse hüsnü niyetinden şüphe olunmasına hak vermiş ve ihtiyatî haciz muamelesine müstahak olmuş sayılabilir. Mülga usulü muhakemei hukukiye kanununun mer'i olduğu zamanlarda mezkûr kanunun ihtiyatî hacze dair hükümleri tatbikatta mahzurdan çok faideyi mucip olmuştur. Çok kere ihtiyatî bir haciz neticesinde borcun ödenmesi veya temin edilmesi suretile anlaşma hasıl oluyor ve uzun muhakemelere ihtiyaç kalmıyordu. 1086 numaralı kanunun ilamsız takip sistemi bile tatbikatta bu kadar faideli neticeler vermemiştir.*

*Çünkü ödeme emri ve haczin ihbarı sui niyet sahibi borçlulara adeta hile ve kaçamak yollarını hatırlatmak gibi makûs bir tesir yapıyor. Bu sebebe mebnidir ki alacağı mahkemeye oldukça kanaat verecek bir vesikaya bağlı olan alacaklıyı hüsnü niyetinden şüphe caiz olan borçlusuna karşı, eskiden olduğu gibi, mal kaçırmağa meydan vermiyecek bir tedbiri mahkemeden istemek salâhiyetile teçhiz etmek icap eder. Alacaklının elindeki vesika kat'ileşmiş bir ilâm bile olsa, bazı hallerde icraî hacizden evvel ihtiyatî haciz kararı almağı tercih etmesine ihtiyaç hasıl oluyor. Vesika bu mahiyette olunca, borçlunun bir suretle borçtan kurtulmuş olması gibi zaif ihtimallere mebni alacaklıdan teminat aramak bile zait görülür. Yalnız ilâm henüz katileşmemiş ise, yahut alacaklının elindeki vesika, sahteliği veya cebir, hile gibi rızayı ifsat eden hallerden birine müstenit olduğu iddia edilebilmek ve mukabilindeki ödemelerin adî makbuzlarla vukuu ihtimalden uzak ve âdete muhalif sayılmamak itibarile, ilâm kuvvetini tamamile haiz olmıyan resmî senetlerden ise, haciz istiyenden teminat aramak lâzım gelip gelmediğinin takdirini mahkemeye bırakmak muvafık olur. Bunlar haricinde bir vesikaya, istinatla haciz istiyen alacaklının, şayet takip veya dava neticesinde haksız çıkarsa aleyhine ihtiyatî haciz kararı verilen kimsenin bu yüzden uğrayacağı zarar ve ziyana karşı muteber teminat göstermesi lüzumu söz götürmez. Haciz istiyenin hakikaten muaccel bir alacağı bulunduğuna mahkemece oldukça bir kanaat hasıl olması kâfi bir şart olduğundan, mahkemenin iki tarafı dinleyip dinlememekte serbest bırakılması muvafıktır. Mahkemenin bu serbestlik hakkını alacaklı tarafından arzedilen delillerin mahiyetine ve halin icabına göre kullanması lâzım geleceğini söylemeğe hacet yoktur. Kanunun sekizinci babında yapılan tadiller yukarda hulâsa edilen esaslara müstenit ve komisyona mevdu talep ve*

*mütaleanamelerin çoğuna muvafıktır. Lâyihadaki diğer bazı tadiller tavzih maksadına ve takip ve dava müddetleri arasında tevazün teminine matuftur."*

*Belgesay* bu düzenlemeyi eleştirmiş, hakkı herhangi bir tehlike altında olmayan alacaklıya ihtiyati haciz talep etme yetkisi tanınması sonucunda, borçluya savunma imkânı tanınmadan ve süre tanınmadan ihtiyati haciz uygulanmasının borçlunun itibarını sarsacağını; borçluya süre tanınmış olsaydı, borçlunun bu süre içinde borcunu ödeme imkanını kullanabileceğini ve itibarını koruyabileceğini ileri sürmüştür. Yazar, Alman ve İsviçre hukuklarını örnek göstererek, ihtiyati haczin "istisnai bir yol" olduğunu ifade etmiştir[17]. Kanımızca *Belgesay'ın* ihtiyati haczin "istisnai bir yol" olması gerektiği konusundaki teorik tespiti doğrudur. Bununla birlikte, uygulamada alacağı muaccel olan bir alacaklının takip yaparak borçlunun mallarını kesin olarak haczettirmesi dahi bir süre aldığından ve borçluların bu süreçte mal kaçırması nedeniyle, ihtiyati haciz Türk hukukunda istisnai bir yol olmaktan çıkmış, muaccel alacaklar bakımından adeta bir ön takip prosedürüne dönüşmüştür; muaccel alacaklar bakımından, takibin kesinleşmesine bağlı olan haciz işlemi geçici de olsa erken bir safhaya çekilmiştir. Nitekim uygulamada ihtiyati haciz talepleri çok büyük oranda mahkemeler tarafından kabulle sonuçlanmaktadır.

İhtiyati haczin ortaya çıkış sebebin esasında alacaklının hakkının veya hakka ulaşmasının tehlikeye düşürülmesidir. İhtiyati hacizde bu tehlikenin varlığını gösteren sebepler, sınırlı biçimde İİK m. 257'de sayılmıştır[18]. Ancak yapılan değişiklikle, kanun koyucunun tehlike olarak gördüğü ihtiyati haciz sebeplerinin kapsamını genişletmemiş ise de sadece alacağın vadesinin gelmiş olması, ihtiyati haciz kararı verilebilmesi için yeterli sebep sayan bir düzenleme ortaya çıkmıştır.

1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun yürürlüğe girdiği tarih itibariyle, ihtiyati hacze ilişkin hükümler ise aşağıdaki gibidir[19]:

---

[17] **Belgesay**, s. 201.

[18] **Özekes**, s. 20.

[19] TBMM Tutanak Dergisi, 09.06.1932 tarih ve 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc011/kanuntbmmc011/kanuntbmmc01102004.pdf, ET., 3.9.2023.

*"Dokuzuncu bap*

*İhtiyatî haciz*

*MADDE 257 — Rehinle temin edilmemiş ve vadesi gelmiş bir borcun alacaklısı, borçlunun yedinde veya üçüncü şahısta bulunan menkul ve gayrimenkul mallarını ve alacaklarile diğer haklarını ihtiyaten haczettirebilir.*

*Vadesi gelmemiş borçtan dolayı yalnız aşağıdaki hallerde ihtiyatî haciz istenebilir:*

*1 - Borçlunun muayyen ikametgâhı yoksa;*

*2 - Borçlu taahhütlerinden kurtulmak maksadile malları gizlemeğe, kaçırmağa, veya kendisi kaçmağa hazırlanır yahut kaçarsa;*

*Bu suretle ihtiyatî haciz konulursa borç yalnız borçlu hakkında muacceliyet kesbeder.*

*MADDE 258 — İhtiyatî hacze 50 inci maddeye göre selahiyetli mahkeme tarafından karar verilir. Alacaklı alacağı ve icabında haciz sebepleri hakkında mahkemeye kanaat gerecek deliller göstermeğe mecburdur.*

*Mahkeme iki tarafı dinleyip dinlememekte serbesttir.*

*MADDE 259 — İhtiyatî haciz istiyen alacaklı hacizde haksız çıktığı takdirde borçlunun ve üçüncü şahsın bu yüzden uğrıyacakları bütün zararlardan mesul ve hukuk usulı muhakemeleri kanununun 96 ıncı maddesinde yazılı teminat vermeğe mecburdur. Ancak alacak katileşmiş bir ilâma müstenit ise teminat aranmaz. Alacak ilânı mahiyetinde bir vesikaya müstenit ise mahkeme teminata lüzum olup olmadığını takdir eder.*

*Tazminat davası ihtiyatî haczi koyan mahkemede dahi görülür.*

*MADDE 260 — Mahkeme ihtiyatî haciz kararını icra dairesine gönderir. Kararda:*

*1 - Alacaklının, ve icabında mümessilinin ve borçlumu isim ve ikametgâhı;*

*2 - Haczin ne miktar alacak için konulduğu;*

*3 - Haczin konulmasının sebebi;*

*4 - Haczolunacak şeyler;*

*5 - Alacaklının zararın tazminde mükellef olduğu ve gösterilen teminatın nelerden ibaret okluğu yazılır.*

*MADDE 261 — İhtiyatî haciz kararları; 80 den 99 uncuya kadar olan maddelerde, haczin ne suretle yapılacağın dair olan hükümlere göre icra olunur.*

*MADDE 262 — Haczi icra eden memur bir zabıt varakası tutar. Bunda haczolunan şeyler ve kıymetleri gösterilir ve derhal icra dairesine verilir. İcra dairesi ihtiyatî haciz kararnamesinin bir suretini iki gün içinde alacaklı ve borçluya ve icabında üçüncü şahsa tebliğ eder.*

*MADDE 263 — Haczolunan mallar, istenildiği zaman para veya ayin olarak verilmek ve bu hususu temin içi malların kıymetleri depo edilmek yahut icra dairesinin bulunduğu mahalde ikametgâh sahibi bir şahıs müteselsil kefil gösterilmek şartile borçluya ve mal üçüncü şah yedinde haczolunmuşsa bir taahhüt senedi alınarak kendisine bırakılabilir.*

*MADDE 264 — Dava açılmadan veya icra takibine başlanmadan evvel ihtiyatî haciz yaptırmış olan alacaklı kararın kendisine tebliğinden yedi gün içinde ya takip talebinde bulunmağa veya dava açmağa mecburdur.*

*Borçlu itiraz ederse itirazı alacaklıya hemen tebliğ olunur. Alacaklı tebliğ tarihinden beş gün içinde tetkik merciinden itirazın refini istemeğe yahut dava açmaya mecburdur. Tetkik mercii itirazın refi talebini reddederse alacaklının karar tarihinden beş gün içinde dava açması lâzımdır.*

*İhtiyatî haciz, alacak davasının mahkemede görüldüğü sırada konulmuşsa mahkemece esas hakkında verilecek hükmün tefhiminden itibaren iki ay içinde alacaklı takip talebinde bulunmağa mecburdur. Alacaklı bu müddetleri geçirir veya davasından yahut takip talebinden vazgeçerse veya davası yahut takip talebi, kanunî müddetlerin geçmesile düşerse veya davasında haksız çıkarsa ihtiyatî haciz hükümsüz kalır ve alâkadarlar isterse lâzımgelenlere bildirilir.*

*MADDE 265 — İhtiyatî haciz kararı temyiz edilemez.*

*Ancak kendisi dinlenmeden kararı verilen ihtiyatî hacizin istinat ettiği sebebi borçlu kabul etmezse haciz kararnamesinin tebliği tarihinden beş gün içinde mahkemeye müracaat eder; dava seri muhakeme usulüne tâbidir ve dava esnasında 264 üncü maddedeki müddetler cereyan etmez.*

*MADDE 266 — Borçlu, nakit veya mahkemece kabul edilecek rehin veya esham yahut tahvilat depo etmek veya gayrimenkul rehin yahut muteber bir banka kefaleti göstermek şartile ihtiyatî haczin kaldırılmasını mahkemeden istiyebilir.*

*MADDE 267 — İhtiyatî haciz üzerine itiraz edilmemiş veya itiraz reddolunmuş ise takip, borçlunun sıfatına ve alacaklının talebine göre icraî haciz veya iflâs yol ile devam eder.*

*MADDE 268 — İhtiyaten haczedilen mallar haciz yolile takip hükümlerine göre icraî hacze inkılâp etmezden evvel bir diğer alacaklı tarafından haczedilirse ihtiyatî haciz sahibi bu hacze kendiliğinden ve muvakkaten iştirak eder.*

*İhtiyatî haciz masrafları satış tutarından alınır.*

*İhtiyatî haciz diğer rüçhan hakkını vermez."*

## IV. 03.07.1940 tarihli ve 3890 Sayılı İcra ve İflâs Kanununun Bazı Maddelerini Değiştiren Kanun

1940 yılında 3890 sayılı İcra ve İflâs Kanununun Bazı Maddelerini Değiştiren Kanun ile 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununda değişiklik yapılarak ihtiyati haciz kararı alınabilmesi için teminat yatırılması gerekli olmayan durumlarla ilgili değişiklik yapılmıştır. 2004 sayılı Kanunun 259'uncu maddesinin ilk haline göre, ancak kesinleşmiş bir mahkeme kararını dayanan alacaklı teminat gösterme külfetine katlanmak zorunda değildir. 3890 sayılı Kanunla 259'uncu madde değiştirilmiş, alacağı ilama

bağlı alacaklının teminat şartından muaf tutulması için ilamın kesinleşmiş olması şartı yürürlükten kaldırılmıştır[20].

Kanunla İİK m. 262'de de değişiklik yapılmıştır. Daha önce Kanunda ihtiyati haciz kararının alacaklıya, borçluya ve ilgili üçüncü kişiye tebliğ edileceği yazılmaktaydı. Ancak ihtiyati haciz kararı zaten alacaklının elinde olduğundan, bunun tebliğine gerek olmadığı ve tebliğ edilmesi gerekenin haciz tutanağı olduğu gerekçesiyle yeni düzenleme yapılmıştır. Yeni düzenlemede alacaklı, borçlu ve üçüncü kişiye "haciz tutanağının" tebliğ edileceği yazılmıştır.

Kanunla İİK'nın m. 264 ve 265 hükümlerinde de değiştirilmiştir. Daha önce 264'üncü maddede, ihtiyati haczi tamamlayıcı merasim kapsamında dava açma veya takip yapma süresinin ihtiyati haciz kararının tebliğinden itibaren işlemeye başlayacağı düzenlenmiştir. Yeni düzenlemede ise dava açma veya takip yapma süresinin, ihtiyati haciz tutanağının alacaklıya tebliğinden itibaren işlemeye başlayacağına dair hüküm konulmuştur.

Diğer bir önemli değişiklik, ihtiyati haciz kararına karşı konulmasını düzenleyen 265'inci maddede yapılmıştır. Böylece ihtiyati haciz kararına karşı başvuru yolu olan "itiraz" ilk kez Kanunda açıkça düzenlenmiştir. Maddenin daha önceki halinde, ihtiyati haciz kararına karşı mahkemeye müracaat edilebileceği düzenlemişse de Kanun bu başvurunun dava olarak görüleceğini düzenlemiştir. Değişiklikle hem itiraz süresi 5 günden 7 güne çıkarılmış hem de itirazın davadan farklı bir başvuru yolu olduğu, mahkemenin itiraz sebepleriyle sınırlı olarak inceleme yapabileceği düzenlenmiştir.

İtirazla ilgili bir diğer önemli değişiklik itiraz sebepleriyle ilgilidir. Değişikliğin gerekçesine göre, mevcut düzenlemede ihtiyati hacze herhangi bir sebeple itiraz edilebilmekte olmasına rağmen kanun koyucunun amacı, esasında sadece 257'nci maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen vadesi gelmemiş alacaklar hakkındaki ihtiyati haciz sebeplerine itiraz imkânı tanımaktır. Bu nedenle maddenin yeni halinde sadece 257'nci

[20] **Uzar**, s. 75; Düzenlemeye yönelik eleştiriler için bkz. **Umar,** s. 152.

maddenin ikinci fıkrasındaki sebeplere karşı konulabileceği, ayrıca itiraz üzerine mahkeme tarafından yapılan incelemenin de bu sebeplerle sınırlı olarak yapılabileceği düzenlenmiştir.

İtirazla ilgili bir diğer değişiklik, itiraz yargılamasında daha önce seri yargılama usûlü uygulanacağına dair hükmün yürürlükten kaldırılması, yerine basit yargılama usûlünün kabul edilmesidir[21].

İhtiyati hacze itirazın İİK m. 264'te öngörülen ihtiyati haczi tamamlayıcı merasimle ilgili sürelere etkisi konusunda da değişiklik olmuştur. Zira daha önce itiraz yargılamasının İİK m. 264'teki süreleri durduracağı düzenlenmişken; 1940 tarihli değişiklik bu düzenlemeyi yürürlükten kaldırmıştır. Sonuç olarak, ihtiyati haciz kararına itiraz edilmesi, alacaklının ihtiyati haczin tatbikinden itibaren kanunda öngörülen süre içinde dava açma veya takip yapma külfetini kaldırmamaktadır[22].

Değişiklikler bir yandan ihtiyati haczin icrasına ve tamamlayıcı merasime ilişkin kavramsal yanlışlıkların düzeltilmesini diğer yandan teminattan muafiyet ve ihtiyati haciz kararına karşı konulması konusunda uygulamada alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesini tesis edilmesini amaçlamıştır. Sonuç olarak, yapılan düzenlemeler alacaklının etkin şekilde korunmasını sağlamaya ve kolaylaştırmaya yönelik olmuştur. Özellikle ihtiyati haciz kararına borçlu tarafından karşı konulmasına dayanak olabilecek sebeplerin 257'nci maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen muaccel olmayan alacaklarda ihtiyati haciz sebepleriyle sınırlandırılması, borçlunun savunma hakkını kısıtlayan düzenlemeler olmuştur. Esasında ihtiyati hacze itiraz konusunda bugün dahi itiraz sebepleri ve itiraz incelemesinin kapsamı konusundaki tartışmalar dikkate alındığında, 1940 yılında yapılan düzenlemenin ve gerekçelerinin önemi haiz olduğu görülmektedir.

3890 sayılı Kanunun birinci maddesiyle İİK'da ihtiyati hacze ilişkin hükümler aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir[23].

---

[21] **Ansay**, s. 319.

[22] **Ansay**, s. 320.

[23] TBMM, Tutanak Dergisi, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc021/kanuntbmmc021/kanuntbmmc02103890.pdf, ET.,

*"Madde 259 — İhtiyatî haciz istiyen alacaklı hacizde haksız çıktığı takdirde borçlunun ve üçüncü şalısın bu yüzden uğrayacakları bütün zararlardan mesul ve Hukuk usulü 'muhakemeleri kanununun 96 ncı maddesinde yazılı teğminatı vermeğe mecburdur. Ancak alacak bir ilâma müstenid ise teğminat aranmaz. Alacak ilâm mahiyetinde bir vesikaya müstenid ise mahkeme teğminata lüzum olub olmadığını takdir eder.*

*Tazminat davası ihtiyatî haczi koyan mahkemede dahi görülür.*

*Madde 262 — Haczi icra eden memur bir zabıt varakası tutar. Bunda haczolunan şeyler ve kıymetleri gösterilir ve derhal icra dairesine verilir. İcra dairesi ihtiyatî haciz zabıt varakasının bir suretini üç gün içinde alacaklı ve borçluya ve icabında üçüncü şahsa tebliğ eder.*

*Madde 264 — Dava açılmadan veya icra takibine başlanmadan evvel ihtiyatî haciz yaptırmış olan alacaklı zabıt varakasının kendisine tebliğinden yedi gün içinde ya takib talebinde bulunmağa veya dava açmağa mecburdur. Borçlu itiraz ederse alacaklıya itirazı hemen tebliğ olunur. Alacaklı tebliğ tarihinden yedi gün içinde tedkik merciinden itirazın refini istemeğe yahud dava açmağa mecburdur. Tedkik mercii itirazın refi talebini reddederse alacaklının karar tarihinden yedi gün içinde dava açması lâzımdır.*

*İhtiyatî haciz, alacak davasının mahkemede görüldüğü sırada konulmuş ise esas hakkında verilecek hükmün sulh mahkemelerinde tefhim ve asliye mahkemelerinde tebliğinden itibaren bir ay içinde alacaklı takib talebinde bulunmağa mecburdur. Alacaklı bu müddetleri geçirir veya davasından yahud takib talebinden vazgeçerse veya davası yahud takib talebi, kanunî müddetlerin geçmesile düşerse veya davasında haksız çıkarsa ihtiyatî haciz hükümsüz kalır ve alâkadarlar isterse lâzimgelenlere bildirilir.*

*Madde 265 — İhtiyatî haciz kararı temyiz edilemez. Ancak kendisi dinlenmeden 257 nci maddenin ikinci fıkrasına tevfikan verilen ihtiyatî haczin istinad ettiği sebebleri borçlu kabul etmezse haciz zabıt varakasının tebliği tarihinden yedi gün içinde mahkemeye müracaat eder. Mahkeme sebebler üzerinde tedkikat yaparak itirazı kabul veya reddeder. İtiraz kabul edilirse haciz kalkar."*

---

04.09.2023.

3890 sayılı Kanunun ihtiyati hacizle ilgili madde gerekçeleri ise aşağıdaki şekilde açıklanmıştır[24]:

*"Dokuzuncu bab*

*Haczi ihtiyatî babında yapılan tadiller birkaç tavzihe inhisar eder. 262 nci madde mucibince icra memuru haczi tatbik ettikten sonra buna aid zabıt varakasını alacaklı ve borçluya tebliğ etmesi lâzım gelirken kanunda «haciz kararnamesi denmiştir» halbuki haciz kararnamesi alacaklının elinde bulunduğu için ona tebliğe lüzum yoktur. Kezalik 264 ncü maddenin birinci fıkrasındaki karar kelimesi de (zabıt va'rakası) olarak tashih edilmiştir. Yine: bu maddenin 10 ncu fıkrasını ihtiyatî hacizden 'sonra verilecek hükmün tefhim veya tebliğini müteakib alacaklıya verilen iki aylık takib müddeti çok görülmüş ve on güne indirilmiştir.*

*Burada tatbikatta muhtelif tefsirlere sevkeden ve şu tadil ile tavzih edilmiş bulunan madde de 265 dir. Bu maddede kendisi dinlenmeden verilen ihtiyatî haczin istinad ettiği sebebi kabul etmeyen borçlunun mahkemeye müracaat edeceği yazılıdır. 257 nci maddedeki ihtiyatî haciz sebebleri borcun muaccel olub olmadığına göre değiştiği için bu sebeble muaccel borca da teşmil ediliyordu. Halbuki vazıı Kanunun maksadı vadesi gelmemiş borçlardan bahis olan mezkûr maddenin ikinci fıkrasındaki sebeblerdir. Bu nokta 265 nci madde ile açıkça yazılmıştır. Diğer bir nokta da mahkemenin tedkik edeceği cihettir. Kanunda mevcud olmayan sarahat yeni tadil ile (mahkeme sebebler üzerinde tedkikat yaparak itirazı kabul veya reddeder) cümlesile ifade olunmuştur. Alacaklı katğileşmemiş olan ilâma müsteniden 32 nci madde mucibince teminatsız olarak icraî haciz yaptıracağına göre 259 ncu maddenin ikinci fıkrasındaki katğileşmiş kelimesi kaldırılmıştır."*

[24] İcra ve İflâs Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Lâyihası ve Adliye Encümeni Mazbatası, s. 12 vd., TBMM Tutanak Dergisi, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d06/c013/tbmm06013071ss0208.pdf, ET., 4.9.2023.

## V. 18.02.1965 Tarihli ve 538 Sayılı 2004 Sayılı İcra ve İflâs Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına ve Bu Kanuna Bazı Madde ve Fıkralar Eklenmesine Dair Kanun

1965 yılında 538 sayılı Kanunla ihtiyati hacze ilişkin hükümlerde değişiklikler yapılmıştır[25]. 538 sayılı Kanunla ihtiyati haciz konusunda getirilen başlıca yenilikler aşağıda belirtilmiştir:

- İhtiyati haciz kararının icrası konusunda, mahkemenin kararı kendiliğinden icra dairesine göndermesi uygulamasına (gerçekte hükmün uygulanmadığı gerekçede ifade edilmiştir) son verilerek, kararın icrasının alacaklı tarafından bu kararı veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinden talep edilmesi zorunluluğunun getirilmesi ve alacaklının talepte bulunmaması halinde ihtiyati haciz kararının kendiliğinden kalkması,
- Borçlu tarafa, ihtiyati haciz kararını veren mahkemenin yetkisine itiraz hakkı tanınması,
- İhtiyati haciz kararının verilmesinden sonra, borçlu açısından belirsizliği ortadan kaldırmak amacıyla, kararın verilmesinden itibaren 10 gün içinde alacaklıya icrasını talep etme zorunluluğunun getirilmesi,
- İhtiyati haczin hangi hallerde kendiliğinden icrai hacze dönüşeceğinin belirlenmesi,
- İhtiyati haciz sırasında hazır bulunmayan alacaklıya ve borçluya, haciz tutanağının tebliğ edilebilmesi için tebliğ masraflarının alacaklıdan peşin olarak alınması,
- İhtiyati haczin icrası sırasında hazır bulunan alacaklıya, haciz tutanağının tebliğ mecburiyetinin kaldırılması ve bu tarihten itibaren 7 gün içinde dava açma veya takip yapma mecburiyeti getirilmesi,
- İhtiyati hacze itiraz yargılaması konusunda ihtiyati tedbir hükümlerine paralel eklemeler yapılması (örneğin itiraz sebepleriyle sınırlı inceleme yapılması, itiraz edenin dilekçesinde bütün belge-

[25] **Uzar**, s. 90.

lerini dilekçesine eklemesi, tarafların duruşmaya davet edilmesi, taraflar gelmeseler dahi itiraz hakkında karar verilmesi),

- İhtiyaten haczedilen malların borçluya bırakılabilmesi için aranan müteselsil kefilin taahhütte bulunması şartının kaldırılması ve icra müdürü tarafından kabul edilecek uygun bir teminatın (hisse senedi, tahvil, banka kefaleti vb.) gösterilmesi imkanının tanınması,
- İhtiyati haczin icrai hacizlere iştirak edebilmesi için ihtiyati haciz kararının icra edilmiş olması zorunluluğunun getirilmesi.

Yapılan değişikliklerin ana hatlarından çıkarılabilecek sonuçlardan biri, değişikliğin ihtiyati haczin icrası konusundaki sorunların giderilmesine yönelik olmasıdır. Örneğin, kararın hangi merci tarafından ve hangi şartlarla icra edileceğinin açıkça belirlenmesi ve haciz tutanağının tebligat masraflarının peşin alınması, icrai haczin hangi hallerde kendiliğinden kesin hacze dönüşeceğinin belirlenmiş olması bu kapsamda yapılan değişikliklerdir.

Diğer yandan 538 sayılı Kanun, ihtiyati hacizde borçlunun menfaatlerinin korunmasına ve alacaklı ile borçlu arasında *menfaat dengesini* kurmaya yönelik önemli değişiklikler getirmiştir. İhtiyati haciz kararının verildiği anda taraflar arasındaki borç ilişkinin, alacağın ve uyuşmazlığın akıbeti tam olarak açıklığa kavuşmamış olduğundan, getirilen yeniliklerin büyük bölümü, bu geçici dönem içinde, alacaklı ile borçlu arasında menfaat dengesini gerçekleştirmeyi amaç edinmiştir [26].

Bunlardan biri, ihtiyati haciz kararının mahkeme tarafından re'sen değil de ancak alacaklının mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesine başvurması ve icrasını talep etmesi halinde icra edilebilmesidir. Kanun koyucu, alacaklıya talebini takip etme ve kararının infazını hak düşürücü bir süre içinde talep etme külfeti getirmiş[27], aksi halde ihtiyati haciz kararının kendiliğinden kalkacağı düzenlenmiştir.

---

[26] İhtiyati hacizde menfaat dengesi konusunda ayrıntılı açıklamalar için bkz. **Özekes**, s. 18 vd. Ayrıca genel olarak cebri icra hukukunda menfaat dengesi konusunda detaylı bilgiler için bkz. **Çiftçi**, s. 348 vd.

[27] **Yardım**, s. 33.

Bir diğer değişiklik, borçlunun ihtiyati haciz kararı veren mahkemenin yetkisine de itiraz edebilmesidir. Yokluğunda ihtiyati haciz kararı verilen borçlu mahkemenin yetkisine itiraz etme imkanına bu düzenlemeyle sahip olmuştur.

Menfaat dengesini gerçekleştirmeye yönelik önemli bir değişiklik ise, ihtiyati haciz kararının verilmesinden itibaren 10 gün içinde alacaklının kararın infazını istemeye mecbur tutulmasıdır. Böylece, ihtiyati haciz kararının borçlu üzerinde belirsiz süreyle yaratabileceği baskı ortadan kaldırılmış, alacaklının da hakkını dürüstlük kuralı çerçevesinde ve amacına uygun olarak kullanması kontrol altına alınmıştır.

Menfaat dengesinin sağlanmasıyla ilişkili önemli bir başka değişiklik ise ihtiyati haczin icrasında hazır bulunan alacaklıya tebligat yapılması zorunluluğunun kaldırılması ve infazdan itibaren 7 gün içinde dava açma veya takip yapma mecburiyeti getirilmesidir. Daha doğrusu 3890 sK. ile getirilen dava açma ve takip yapma mecburiyetinin yerine getirilmesi için gerekli sürenin başlangıç anı, daha kesin ve net olarak düzenlenmiş, uygulamada lüzumsuz tebligat yapılmasından kaynaklanan gecikmeler ortadan kaldırılmıştır.

İhtiyati haciz kararının dava açılmadan önce alınması veya alacaklı tarafından takip yapılıp da ödeme emrine itiraz edilmesi üzerine dava açılması halinde, esas hakkında verilen hükmün tefhim veya tebliğinden itibaren bir ay içinde takip yapma zorunluluğu getirilmesi de yukarıdaki ihtiyati haczi tamamlayıcı merasim hükmü kapsamındaki bir yeniliktir (m. 264). Bu düzenlemeyle de ihtiyati haciz kararının belirsiz bir süre için ayakta kalması önlenmiş, ihtiyati haczin akıbetinin kısa sürede belli olması sağlanmış, mallarının uzun süre hacizli kalması nedeniyle borçlunun zarar görmesi önlenmiş ve borçlu açısından hukuki belirsizlik kontrol altına alınmıştır. Kanun koyucu sadece haciz yoluyla takipte değil, alacaklının iflâs yoluyla takip yapması halinde de İİK m. 264'e atıfta bulunmak suretiyle benzer bir düzenlemeyi getirmiştir.

Diğer yandan ihtiyati haciz kararına itirazla ilgili daha ayrıntılı düzenlemeler yapılarak borçlunun da ancak belirli sebeplerle itiraz edebileceği, itiraz sebepleriyle sınırlı inceleme yapılması, itiraz edenin dilekçesinde

bütün belgelerini dilekçesine eklemesi, mahkemenin tarafların duruşmaya davet etmesi ve gelmeseler dahi itiraz hakkında karar verilmesi düzenlenerek borçlunun ihtiyati haciz kararına karşı hukuki dinlenilme hakkını kullanma imkânının çerçevesi çizilmeye çalışılmış ve uygulamada bu konuda yaşanabilecek tereddütlerin giderilmesi amaçlanmıştır.

İhtiyati haczin gelişim çizgisinde, daha evvel alacaklıyı koruyan hükümler ön planda olmasına rağmen; 1940 ve 1965 tarihli Kanun değişiklikleriyle, borçlu yönünden mevcut hukuki belirsizliği ortadan kaldıran, hukuki güvenliği tesis etmeye yönelik, alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesini tesis eden, tarafların eşit silahlara sahip olabilmelerine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Kanımızca bu değişiklikler, ihtiyati haciz kurumunun gelişiminde borç ilişkilerinin daha sağlıklı bir zeminde sürdürülmesine katkı sağladığı kadar, hukuk alanında eşitlik ilkesi, hak arama hürriyeti ve hukuki dinlenilme hakkı gibi temel hakların gerçekleştirilmesine de katkı sağlamıştır.

538 sayılı Kanunla ihtiyati hacze ilişkin değişiklikleri getiren maddeleri aşağıdaki şekildedir[28].

*"MADDE 100. — İcra ve İflâs Kanununun 260 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:*

*İhtiyati haciz kararının muhtevası*

*Madde 260. — İhtiyati haciz kararında:*

*1. Alacaklının ve icabında mümessilinin ve borçlunun adı, soyadı ve ikametgâhı,*

*2. Haczin ne gibi belgelere müsteniden ve ne miktar alacak için konulduğu,*

*3. Haciz konulmasının sebebi,*

---

[28] 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun Bâzı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına ve Bu Kanuna Bâzı Madde Ve Fıkralar Eklenmesine Dair Kanun, TBMM Tutanak Dergisi, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc048/kanuntbmmc048/kanuntbmmc04800538.pdf, ET. 2.9.2023.

*4. Haczolunacak şeyler,*

*5. Alacaklının zararın tazminiyle mükellef olduğu ve gösterilen teminatın nelerden ibaret bulunduğu, yazılır.*

*MADDE 101. — İcra ve İflâs Kanununun 261 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:*

*İhtiyati haciz kararının icrası*

*Madde 261. — Alacaklı, ihtiyati haciz kararının verildiği tarihten itibaren on gün içinde kararı veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinden kararın infazını istemeye mecburdur. Aksi halde ihtiyati haciz kararı kendiliğinden kalkar.*

*İhtiyati haciz kararları, 79 dan 99 ncu ya kadar olan maddelerdeki haczin ne suretle yapılacağına dair hükümlere göre icra edilir.*

*MADDE 102. — İcra ve İflâs Kanununun 3890 sayılı Kanunla değişik 262 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:*

*Zabıt tutma ve haciz tutanağının tebliği*

*Madde 262. — Haczi icra eden memur bir tutanak düzenler. Bunda haczolunan şeyler ve kıymetleri gösterilir ve derhal icra dairesine verilir.*

*İcra dairesi, ihtiyati haciz tutanağının birer suretini üç gün içinde haciz sırasında hazır bulunmayan alacaklı ve borçluya ve icabında üçüncü şahsa tebliğ eder.*

*MADDE 103. — İcra ve İflâs Kanununun 263 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:*

*Borçlu tarafından gösterilecek teminat*

*Madde 263. — Haczolunan mallar istenildiği zaman para veya ayın olarak verilmek ve bu hususu temin için malların kıymetleri depo edilmek veya icra memuru tarafından kabul edilecek esham ve tahvilât veya menkul ve gayrimenkul rehin veya muteber bir banka kefaleti gösterilmek şartiyle borçluya ve mal üçüncü şahıs elinde haczolunmuşsa bir taahhüt senedi alınarak*

*bu şahsa bırakılabilir. İstenilecek teminat her halde borç ve masraf tutarını geçemez.*

*MADDE 104. — İcra ve İflâs Kanununun 3890 sayılı Kanunla değişik 264 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:*

*İhtiyati haczi tamamlıyan merasim*

*Madde 264. — Dâva açılmadan veya icra takibine başlanmadan evvel ihtiyati haciz alan alacaklı; haczin tatbikinden, haciz gıyabında yapılmışsa haciz zabıt varakasının tebliğinden itibaren yedi gün içinde ya takip talebinde (haciz veya iflâs) bulunmaya veya dâva açmaya mecburdur.*

*İcra takibinde, borçlu ödeme emrine itiraz ederse bu itiraz hemen alacaklıya tebliğ olunur.*

*Alacaklı, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde tetkik merciinden itirazın kaldırılmasını istemeye veya mahkemede dâva açmaya mecburdur. Tetkik mercii, itirazın kaldırılması talebini reddederse alacaklının kararın tefhim veya tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde dâva açması lâzımdır.*

*İhtiyati haciz, alacak dâvasının mahkemede görüldüğü sırada konulmuş veya alacaklı birinci fıkraya göre mahkemede dâva açmış ise esas hakkında verilecek hükmün sulh mahkemelerinde tefhim ve asliye mahkemelerinde tebliğinden itibaren bir ay içinde alacaklı takip talebinde bulunmaya mecburdur.*

*Alacaklı bu müddetleri geçirir veya dâvasından yahut takip talebinden vazgeçerse veya takip talebi kanuni müddetlerin geçmesiyle düşerse veya dâva dosyası muameleden kaldırılıp da bir ay içinde dâva yenilenmezse veya dâvasında haksız çıkarsa ihtiyati haciz hükümsüz kalır ve alâkadarlar isterse lâzımgelenlere bildirilir.*

*Borçlu müddeti içinde ödeme emrine itiraz etmez veya itirazı tetkik merciince kesin olarak kaldırılır veya mahkemece iptal edilirse, ihtiyati haciz kendiliğinden icrai hacze inkılâb eder.*

*MADDE 105. — İcra ve İflâs Kanununun 3890 sayılı Kanunla değişik 265 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:*

*İhtiyati haciz kararma itiraz*

*Madde 265. — İhtiyati haciz kararı temyiz edilemez. Ancak, borçlu kendisi dinlenmeden verilen ihtiyati haczin dayandığı sebeplere, mahkemenin yetkisine ve teminata karşı; huzuriyle yapılan hacizlerde haczin tatbiki, aksi halde haciz tutanağının kendisine tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde mahkemeye müracaatla itiraz edebilir.*

*Mahkeme, gösterilen sebeplere hasren tetkikat yaparak itirazı kabul veya reddeder. İtiraz eden, dilekçesine istinad ettiği bütün belgeleri bağlamaya mecburdur. Mahkeme, itiraz üzerine iki tarafı davet edip gelenleri dinledikten sonra, itirazı varit görürse kararını değiştirebilir veya kaldırabilir. Şu kadar ki, iki taraf da gelmezse evrak üzerinde inceleme yapılarak karar verilir.*

*MADDE 106. — İcra ve İflâs Kanununun 266 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:*

*İhtiyati haczin kaldırılması*

*Madde 266. — Borçlu, para veya mahkemece kabul edilecek rehin veya esham yahut tahvilât depo etmek veya gayrimenkul rehin yahut muteber bir banka kefaleti göstermek şartı ile ihtiyati haczin kaldırılmasını mahkemeden istiyebilir. Takibe başlandıktan sonra bu yetki, icra tetkik merciine geçer.*

*MADDE 107. — İcra ve İflâs Kanununun 267 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:*

*İhtiyati hacizde iflâs yolu ile takip*

*Madde 267. — Alacaklı, iflâsa tabi borçlusu aleyhine 264 ncü maddenin, birinci fıkrası gereğince iflâs yolu ile takipte bulunmuş veya iflâs yolu ile takipte bulunduktan sonra borçlunun mallarını ihtiyaten haczettirmiş ise, aşağıdaki hükümler tatbik olunur. Borçlu ödeme emrine itiraz ederse bu itiraz hemen alacaklıya tebliğ olunur. Alacaklı, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde ticaret mahkemesine başvurarak itirazın kaldırılmasiyle beraber borçlunun iflâsına karar verilmesini istemeye mecburdur.*

*Borçlu ödeme emrine itiraz etmezse, bu durum hemen alacaklıya tebliğ olunur. Alacaklı, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde ticaret mahkemesine başvurarak borçlunun iflâsına karar verilmesini istemeye mecburdur.*

*264 ncü maddenin 4 ncü fıkrası hükmü kıyasen uygulanır.*

*MADDE 108. — İcra ve İflâs Kanununun 268 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:*

*İcrai hacizlere iştirak*

*Madde 268. — 261 nci maddeye göre ihtiyaten haczedilen mallar haciz yolu ile takip hükümlerine göre icrai hacze inkılâb etmezden evvel bir diğer alacaklı tarafından haczedilirse, ihtiyati haciz sahibi bu hacze kendiliğinden ve muvakkaten iştirak eder. İhtiyati haciz masrafları satış tutarından alınır."*

538 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerin temel gerekçesi ise Esas Komisyon Raporunda aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir[29]:

> *"İhtiyati haciz mevzuunda yapılan tadilât şu noktalarda toplanmıştır: Evvelâ, ihtiyati haciz kararının yer itibariyle salahiyetli mahkemece alınması kaidesinin müeyyideye bağlanışı, mahkemenin bu kararını kaza çevresindeki icra dairesine göndereceği 260 ncı maddede tasrih edilmiş ve 265 nci maddenin tadil edilen 2 ve 3 ncü fıkralarında da borçluya ihtiyati haciz kararını veren mahkemenin salâhiyetine itiraz hakkı tanınmıştır. Saniyen ihtiyati haciz kararının verildikten sonra muallâk bir vaziyette kalması önlenmiştir. Bunun için alacaklıya ihtiyati haciz kararını istihsal ettikten sonra 10 gün içinde infazını istemek mükellefiyeti tahmil edildiği gibi (M. 261 ek fıkra) icra dairesine ihtiyati haczin tatbikini mütaakıp 3 gün zarfında tatbik sırasında bulunmıyan alacaklı ve borçluya icabında 3 ncü şahsa haciz zabıt varakasının tebliği fiilî bir hale getirmek için bu hususta tebliğ masraflarının haciz talebedildiği sırada, diğer masraflarla birlikte müracaat sahibinden alınacağı tasrih kılınmıştır. (Madde 262 muaddel 2 nci fıkra). Nihayet ihtiyati haczin tatbiki sırasında hazır bulunan alacaklıya ayrıca zabıt varakasının tebliğine hacet*

[29] 2004 Sayılı İcra ve İflâs Kanununun Bâzı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Ve Bu Kanuna Bâzı Madde Ve Fıkralar Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı Ve Adalet Komisyonu Raporu (1/280), s. 26 vd., TBMM Tutanak Dergisi, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM__/d01/c029/mm__01029078ss0461.pdf, ET., 04.09.2023.

*kalmaksızın ihtiyati haczin tatbikinden itibaren 7 gün içinde takip yapmak veya dâva açmak mükellefiyeti yükletilmiştir. (Madde 264 muaddel 1 nci fıkra). Bundan başka ihtiyaten haciz edilmiş malların borçluya bırakılabilmesi için gösterilecek teminat hakkında bugünkü metindeki müteselsil bir kefilin taahhüdü yerine iktisadi icaplara daha uygun olmak üzere icra memurunun uygun göreceği esham ye tahvilât veya muteber bir banka kefaleti kabul edilmiştir. (Madde 263) İhtiyati haczin kaldırılması mevzuunda bugün yegâne salahiyetli merci olarak mahkeme kabul edildiği halde, tasarı, icra takibine tevessül edilmesi halinde bu salâhiyeti icra tetkik merciine vermiştir. (Madde 266). Nihayet 268 nci maddedeki icrai hacizlere iştirak durumunun ihtiyati haczin tatbik edilmiş olması şartına bağlı bulunduğunu - bu bapta tatbikattan duyulan tereddütlere nihayet vermek üzere - ifade sadedinde mezkûr madde metninde 261 nci maddeye atıfta bulunmuştur."*

538 sayılı Kanunun madde gerekçeleri ise aşağıdaki şekildedir[30]:

*"Madde 260. — Alacaklı, tasarının 261 nci maddesinin 2 nci komisyon değiştirişinde 1 nci fıkrasına göre ihtiyati haciz kararının 10 gün içnde infazını istemeye mecbur olduğundan, tatbikatta zaten işlemiyen ihtiyati haciz kararının icra dairesine mahkemece re'sen gönderilmesi müessesesi ile ilgili ilk cümle hükmü kaldırılmıştır. Yetki hakkındaki hüküm de, 261 nci maddenin 1 nci fıkrasına ilâve edilmiştir. Maddede bundan başka bir değişiklik yapılmamıştır.*

*Madde 261. — 260 nci maddenin ilk cümle indeki yetki hükmü, bu maddeye eklenmiş ve. sistematik bakımdan daha uygun bulunduğundan, fıkraların sırası değiştirilmiştir, ihtiyati haciz kararlarının infazı, ancak kararı veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinden istenebilecektir. 2 nci fıkrada uygulanacak maddeler arasına 79 ncu madde hükmü de dahil edilmiştir. Gerçekten, bilhassa 79 ncu maddenin 2 nci fıkrası, haczin ne suretle yapılacağına dair önemli bir hüküm ihtiva etmektedir.*

---

[30] 2004 Sayılı İcra ve İflâs Kanununun Bâzı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Ve Bu Kanuna Bâzı Madde Ve Fıkralar Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı Ve Adalet Komisyonu Raporu (1/280), s. 51 vd., TBMM Tutanak Dergisi, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM__/d01/c029/mm__01029078ss0461.pdf, ET., 04.09.2023.

*Madde 262. — 2 nci fıkranın son cümlesi, tatbikatta bâzı zorluklar doğuracağı endişesi ile tasarıdan çıkarılmıştır. Zira, henüz ihtiyati hacze gidilmeden önce, ilgililerden kimlerin ihtiyati haciz sırasında bulunamıyacakları belli değildir. Masraf peşin alındıktan sonra, haciz sırasında bulunmıyacağı tahmin edilen kimseler bulunmuş ve bu sebeple tebligata lüzum kalmamış olursa, bu defa alman paranın iadesi gerekecek, bu da icra dairelerinin işlerini artıracaktır. Bu sebeple, -son cümle hükmünün çıkarılması daha uygun görülmüştür.*

*Madde 264. — 1 nın aynıdır. Yalnız, bu fıkra alacaklının icra takibinde bulunmuş olması hali içindir ve bu husus tasrih olunmuştur. Alacaklının iflâs takibinde bulunmuş olması hali için, kanunumuz bir hüküm ihtiva etmemekte idi. Yeniden tanzim edilen 267 nci madde bu boşluğu doldurmaktadır. 3 ncü fıkraya «veya alacaklı birinci fıkraya göre mahkemede dâva açmış ise» ibaresi eklenmek suretiyle, bu hususiaki boşluk doldurulmuştur. Gerçekten, bu halde de hükümden sonra bir ay içinde takip talebinde bulunmak mecburiyeti olmalıdır.*

*Usul hukukumuza göre, kanuni müddetlerin geçmesi ile dâvanın düşmesi bahis konusu olmadığından, 4 ncü fıkradaki bu tâbir, dosyanın muameleden kaldırılması şeklinde değiştirilmiş, ancak dosyanın mücerret muameleden kaldırılması ile ihtiyati haczin hükümsüz kalması sert bulunduğundan dâvanın bir ay içinde yenilenmemesi halinde, o zaman ihtiyati haczin hükümsüz kalacağı tasrih olunmuştur. Buradaki muameleden kaldırma Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 409 ncu maddesinin 1 nci fıkrası anlamındadır. İki tarafın çağrıldıkları celseye gelmedikleri ve bu sebeple dosyanın muameleden kaldırılmasına karar verildiği celse, adı geçen bir aylık müddetin başlangıcıdır. Yoksa, bâzı mahkemelerin muameleden kaldırılmadan itibaren altı ay sonra verdikleri dosyanın mahzene kaldırılması kararı, teknik mânada bir muameleden kaldırılma olmadığı gibi, bu maddede kasdedilen muameleden kaldırma da o değildir.*

*Gerek bu maddede gerekse ihtiyati haciz bahsinde, ihtiyati haczin ne zaman icrai hacze inkılâbedeceği (dönüşeceği) hakkında bir sarahat yoktur. Kanunun genel sisteminden çıkarılabilecek olan bu netice, maddenin son fıkrasında sarih bir şekilde tesbit olunmuştur. Bu fıkrada sayılan hallerde, ihtiya-*

*ti haciz alacaklının bir talebine lüzum olmaksızın, kendiliğinden icrai hacze inkılâbedecektir. itirazın muvakkaten kaldırılmasının kesinleşmesi (müddeti içinde borçtan kurtulma dâvası açılmaması veya açılıp da borçlunun dâvayı kaybetmesi ile) de, ihtiyati haciz kendiliğinden icrai hacze inkılâbedecektir.*

*Madde 265. — 1 nci fıkraya «kendisine» kelimesi eklenerek vuzuh verilmiştir. 3 ncü fıkranın son cümlesi çıkarılmış, onun yerine ihtiyati tedbir kararlarına vâki itirazın incelenmesindeki hükümlere benzer hükümler konulmuştur. Buna göre, mahkeme kararını vermeden önce iki tarafı davet edecek, gelenleri dinliyecektir. İki taraf da gelmezse, ancak o zaman evrak üzerinde inceleme yaparak kararını verecektir. Bundan başka, mahkemenin itiraz üzerine kararım değiştirebileceği veya kaldırabileceği hükme bağlanmıştır.*

*Madde 267. — Bu maddenin bugünkü (kanundaki) yazılış tarzından bir mâna çıkarmaya imkân yoktur. Madde aslı olan İsviçre İcra ve iflâs Kanununun 280 nci maddesinden yanlış tercüme edilmiştir. Maddenin aslına göre, borçlu aleyhine yapılan takipte kendisine gönderilen ödeme emrine itiraz etmemiş veya edip de itirazı kaldırılmışsa, takip borçlunun sıfatına göre haciz veya iflâs yolu ile devam eder. Maddeyi aslına göre düzeltmek hatıra gelebilirse de, bunun büyük bir faydası olmıyacaktır. Komisyonumuz, haciz yolu ile takipte borçluya haciz isteme yetkisinin gelmesi ile, ihtiyatî haczin kendiliğinden icrai hacze inklâbedeceğini kabul etmiştir. Komisyon değiştirişi, madde 264 son fıkra). Şu halde, bu maddeye takibin kesinleşmesinden sonra haciz isteme ile ilgili bir 'hüküm konulmasına ve esasen takip kesinleştikten sonra ihtiyati haczin icrai hacze inkilâbetmesi için alacaklının talebini beklemeye lüzum yoktur. Alacaklının, ihtiyati haczin tamamlanması için iflâs yolu ile takipte bulunmuş veya iflâs yolu ile takipte bulunduktan sonra ihtiyati haciz koydurmuş olması halinde ne yapılacağına dair kanunda bir sarahat yoktur, işte, 267 nci maddenin bu meselenin tanzimine tahsis edilmesi daha uygun bulunmuştur. Bu madde, haciz hakkındaki 264 ncü maddenin 2 ve müteakip fıkralarındaki hükümlere paralel bir şekilde tanzim olunmuştur. 2 nci fıkra, borçlunun ödeme emrine itiraz etmesi halini tanzim etmektedir. Bu itiraz, alacaklıya tebliğ olunacak ve alacaklı yedi gün içinde ticaret mahkemesine iflâs dâvası açarak aynı zamanda borçlunun itirazının kaldırılmasını istiyecektir. Üçüncü fıkraya göre, borçlu ödeme emrine itiraz etmezse, bu durum da*

*hemen alacaklıya tebliğ olunacak ve alacaklı 7 gün içinde iflâs dâvası açacaktır. 264 ncü maddenin 4 ncü fıkrası hükmü kıyasen uygulanmak suretiyle, bu müddetlere riayet olunmaması halinde ihtiyati haciz hükümsüz kalacaktır. Bu suretle, iflâs takibinde de ihtiyati haczin âkibetinin kısa bir zamanda belli olması ve böylece borçlunun mallarının uzun zaman ihtiyaten mahcuz kalarak borçlunun ızrara uğramaması sağlanmıştır."*

## VI. 06.06.1985 Tarihli ve 3222 Sayılı İcra ve İflâs Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve 3182 Sayılı Bankalar Kanununun 92, 93 ve 94 üncü Maddeleri İle Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununun 500 üncü Maddesinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun

1965 tarihli ve 538 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten bir süre sonra, yine Kanunun ihtiyaçları karşılamadığına yönelik eleştiriler devam etmiştir. Yaşanan ekonomik sorunlar ve alacaklılar ile borçlular arasındaki ilişkinin bozulmasının etkisiyle Türkiye Bankalar Birliği tarafından 1971 yılında *"İcra ve İflâs Kanunu Tadil Tasarısı"* hazırlanmıştır. Bir süre geçtikten sonra, Adalet Bakanlığı 1977 yılında bir değişiklik yapılması için Türkiye Bankalar Birliği ve ilgili kurumlara başvurmuştur. 1977 yılında İstanbul Ticaret Odası tarafından uygulamadaki sorunları belirlemek ve daha önce hazırlanan taslağı gelişmelere uyumlu hale getirmek amacıyla *"İcra ve iflâs Kanunu Uygulamasında Güncel Sorunlar Sempozyumu"* düzenlenmiştir. Bu sempozyumdan üç yıl sonra, 1980 yılında, İstanbul Ticaret Odası tarafından *"İcra ve İflâs Kanunu Tadil Tasarısı"* taslağı hazırlanmıştır.

1980 yılında Türkiye Bankalar Birliği tarafından da bir değişiklik taslağı hazırlanmıştır. Bu hazırlığın temel gerekçesi, ülkedeki yüksek enflasyon ve Türk lirasının satın alma gücünün hızla azalması nedeniyle alacağın tahsilinde yaşanan gecikmelerin sorunlar yaratmasıdır. Ekonomik dengenin bozulması, alacaklılar ile borçlular arasındaki menfaat çatışmasının artmasına, başka bir deyişle menfaat dengesinin bozulmasına neden olmuştur. Alacaklıların enflasyon nedeniyle alacaklarının tahsil etmek

için belirli bir süre beklemeye tahammül etme gücü yokken, borçlular da yapılacak ödemelerin ekonomik olarak yok olmalarına neden olacağı endişesiyle hukuk boşluklarından yararlanarak bunu önlemeye çalışmıştır. Sonuç olarak 1985 ve 1988 yılında yapılan değişiklikler, büyük ölçüde Türkiye'de o dönem yaşanan ekonomik sorunların ve bankerler krizinin[31] bir neticesi olarak değerlendirilmiştir[32].

Kanun koyucunun yüksek enflasyon ortamında piyasa ve borç ilişkilerinde yaşanan gelişmelere duyarsız kalması, örneğin faiz oranlarını düzenlememesi, alacakların tahsilini güvence altına alan düzenlemeler yapmaması veya borçlunun ticari faaliyetlerini sürdürmesine yarayacak önlemler almaması, kısa sürede daha büyük sorunların doğmasına yol açmıştır.

Sonuç olarak 1985 yılında Bankalar Kanununda bir değişiklik yapılmıştır. Kanunun 14. Bölümünde bankaların kredi işlemlerinden doğan alacaklarının tahsilinin hızlandırılması başlığı altında, 90-94. maddeler düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler, daha sonra 1985 yılında İİK'da yapılan değişikliklerde de yer almış ve maalesef alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesini alacaklı yararına bozmuştur[33]. Bankalar Kanununda bankalar lehine yapılan düzenlemeler eleştirilere konu olunca, Adalet Bakanlığı hızlıca bir başka ön tasarı hazırlamıştır. Bu tasarı kısa sürede "*İcra ve İflâs Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve 3182 Sayılı Bankalar Kanununun 92, 93 ve 94 üncü Maddeleri İle Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 500 üncü Maddesinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun*" adıyla kanunlaşmış ve 17.7.1985 tarihinde yürürlüğe girmiştir[34].

Bu Kanunda ihtiyati hacizle ilgili önemli bir değişiklik olmamıştır, sadece Kanunun 108'inci maddesine bir fıkra eklenmiştir. Bu ise daha önce kanunun 109'uncu maddesinde yer alan hükmün 108'inci maddeye

---

[31] Bankerler krizi hakkında genel bilgi için bkz. **Kale/Eken**, s. 15.

[32] **Uzar**, s. 95.

[33] **Uzar**, s. 97

[34] **Uzar**, s. 98. Kanun metni için bkz. TBMM Tutanak Dergisi, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc068/kanuntbmmc068/kanuntbmmc06803222.pdf, ET. 5.3.2023

alınması mahiyetindedir. Buna göre, muvakkaten veya ihtiyaten haczedilen mallar ancak 113 üncü maddenin son fıkrasında yazılı hallerde satılabilir. İhtiyaten haczedilen malların kıymetinin süratle düşmesi ve muhafazasının masraflı olması halinde icra müdürü tarafından satışına karar verilebilmesi mümkündür.

## VII. 6763 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Meriyet ve Tatbik Şekli Hakkında Kanun

İhtiyati hacizde değişiklik yapan bir başka düzenleme, 6763 sayılı Türk Ticaret Kanununun Meriyet ve Tatbik Şekli Hakkında Kanundur.

6763 sayılı Kanunun 42'nci maddesiyle[35] ihtiyati haczin şartlarını düzenleyen 257'nci maddeye aşağıdaki şekilde yeni fıkra eklenmiştir.

> *"Gemi alacaklıları, donatanın yalnız mahdut ayni surette mesul olduğu hallerde, ancak mesuliyete mevzu teşkil eden mal ve haklara ihtiyati haciz koydurabilirler. Donatanın aynı zamanda şahsan mesul olduğu haller bundan müstesnadır. Şu kadar ki, donatanın şahsi mesuliyeti bir miktar ile mahdut ise gemi alacaklıları ancak bu miktar için donatanın diğer mallarını haczettirebilirler."*

Kanunun ihtiyati hacizle ilgili 257'nci maddesinin değişiklik gerekçesi ise aşağıdaki şekildedir.

> *"İhtiyati haciz meselesinde mesuliyetin sadece gemi ve navlunla mahdut yani mahdut ayni mesuliyet veyahut hem ayni hem de şahsi mesuliyet veyahut belli bir miktar ile mahdut şahsi mesuliyet oluşuna göre birtakım hükümler koymak tatbikatı kolaylaştırma bakımından zaruri görüldüğünden 257 nci madde yeniden kaleme alınmıştır. Böylece gemi alacaklısına karşı donatanın tâbi olduğu mesuliyetin, sadece mahdut ayni mesuliyetten ibaret olduğu yollu düşüncenin yanlış bulunduğu ve kanun hükümleri incelendikte üç şekil mesuliyetin dahi hâdisesine göre mevcud olabileceği belirtilmiş bulunmaktadır."*

[35] TBMM Tutanak Dergisi, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc038/kanuntbmmc038/kanuntbmmc03806763.pdf, ET. 2.9.2023.

Kanunun 257'nci maddesine eklenen bu fıkra, daha sonra 6103 sayılı Kanunun 41'inci maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır[36].

## VIII. 17.07.2003 tarihli ve 4949 sayılı İcra ve İflâs Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

İhtiyati hacizle ilgili önemli değişiklikleri içeren bir başka düzenleme, 17.07.2003 tarihli ve 4949 sayılı İcra ve İflâs Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanundur.

4949 sayılı Kanunla uygulamada ihtiyati haciz konusunda yeknesaklığın sağlanması, ihtiyati haciz kararlarının denetlenmesi, uygulamada tereddüt yaratan kanun hükümlerinin açıklığa kavuşturulması amaçlanmıştır. 4949 sayılı Kanunla yapılan başlıca düzenlemeler aşağıda belirtilmiştir[37]:

- 257'nci maddede ihtiyatî haczin şartlan düzenlendiğinden, maddenin kenar başlığı "ihtiyati haciz şartları" olarak değiştirilmiştir. Ayrıca ihtiyatî haciz talep edebilmek için bir "para borcunun" mevcut olması hususu açıklığa kavuşturulmuş; ihtiyatî haczin, ihtiyatî tedbirden farklı olarak, sadece para alacakları için öngörülmüş bir tedbir olduğu vurgulanmıştır.
- 257'nci maddenin ikinci fıkrasında 2 numaralı bentte, "alacaklının haklarını ihlâl eden hileli işlem" yapılmış olması ihtiyati haciz sebebi olarak açıkça düzenlenmiştir.
- 258'inci maddeyle ihtiyatî haciz talebinin reddi hâlinde alacaklıya temyiz yoluna başvurma olanağı tanınarak, ihtiyati hacizle ilgili yargı kararlarının denetlenmesi sağlanmıştır.

---

[36] "l) 24 üncü maddesinin yedinci fıkrası, 27 nci maddesinin ikinci fıkrası, 92 nci maddesinin dördüncü fıkrası, 144 üncü maddesinin beşinci fıkrası, 153 üncü maddesinin üçüncü fıkrası, 257 nci maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır." https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc095/kanuntbmmc095/kanuntbmmc09506103.pdf, ET. 2.9.2023.

[37] 4949 sK ile ihtiyati hacizde yapılan değişiklikler hakkında değerlendirme, eleştiri ve öneriler için bkz. **Özekes**, İhtiyati Hacze İlişkin Değişiklikler, s. 446 vd.; **Deren Yıldırım,** s. 431 vd.

- İhtiyatî haczin infazı ile ilgili şikâyetlerin haczi uygulayan icra dairesinin bağlı olduğu tetkik merciine (icra mahkemesine) yapılması öngörülmüştür. Böylece infazla ilgili anlaşmazlıkların hızlı şekilde çözülmesi amaçlanmıştır.
- 258'inci maddede yapılan değişikliğe uygun olarak, ihtiyatî haczin temyiz edilemeyeceğine ilişkin olan hüküm, madde metninden çıkartılmıştır.
- 265'inci maddeye yapılan eklemeyle, ihtiyati hacizle menfaati ihlal edilen üçüncü kişilere de İsviçre İcra ve iflâs Kanununda olduğu gibi ihtiyatî hacze "itiraz" hakkı tanınmıştır. Borç ilişkisinin dışında kalan üçüncü kişileri de doğrudan doğruya etkileyecek tarz ve içerikte ihtiyatî haciz karan verilebilmesi ihtimali dikkate alınarak, üçüncü kişilere bu durum karşısında kendilerini koruma imkânı tanınmıştır. Düzenlemeden önce üçüncü kişi haksız ihtiyati haciz sebebiyle tazminat davası açabilmesine rağmen itiraz hakkına sahip değildi. Yapılan değişiklik menfaati ihlal edilen üçüncü kişiye daha erken bir aşamada hukuki korunma talep etme imkanı sağlamıştır[38].
- İhtiyati haciz kararına itiraz üzerine verilen karara karşı temyiz yoluna başvurulması hâlinde, bu başvurunun ihtiyatî haciz kararının uygulanmasını durdurmayacağına dair 265'inci maddeye ekleme yapılmıştır.
- Rehin kurulmasından sonra mal veya hak üzerine haciz konulması hâlinde, konulan haczin rehni aşarak rehnin önündeki hacze veya ihtiyatî hacze iştirak edemeyeceği esası getirilerek, tapu siciline güven ve aleniyet ilkesine uyum sağlanması amaçlanmıştır.
- İhtiyati haciz kesin hacze dönüşmeden önce, başka bir alacaklının kesin haciz koyması halinde, ihtiyati haciz sahibi alacaklının bu hacze kendiliğinden ve geçici olarak iştirak edebilmesi için 100. maddedeki şartlan da taşıması gerektiği açıklığa kavuşturulmuştur. Daha önce Kanunda bu husus açıkça vurgulanmadığından

[38] **Özekes**, Değişikliklerin Değerlendirilmesi, s. 452.

ihtiyati haczin kesin hacze iştiraki için 100. maddede şartların aranıp aranmayacağı tartışmalıydı[39].

Yukarıda kısaca özetlenen değişikliklerden en önemlisi, ihtiyati haciz talebinin reddi kararlarına karşı kanun yoluna başvuru hakkının tanınmasıdır. 4949 sayılı Kanun değişikliğinin yapıldığı dönemde, henüz bölge adliye mahkemeleri var olmadığından istinafa başvuru olanağı da bulunmamaktadır. Bu sebeple kanun koyucu temyiz yolunu açmıştır. Düzenlemenin gerekçesine göre, ihtiyati haciz sebeplerinin mevcudiyeti konusunda mahkemelerce kullanılan takdir yetkisine yargısal denetim olanağı getirilerek, uygulamada çelişkili kararlar verilmesinin önlenmesi, yeknesaklığın sağlanması ve hak arayanlar arasında eşitliği bozucu çözümlerin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. İhtiyati haciz talebinin reddi kararlarına karşı denetim yolunun açılması olumlu bir gelişme olarak değiştirilmişse de istinaf kanun yolunun o dönem yürürlükte olmaması nedeniyle temyiz yolunu açılması, temyizin geçici hukuki koruma kararlarının denetimine elverişli bir başvuru yolu olmaması nedeniyle eleştirilmiştir[40].

4949 sayılı Kanun değişikliği genel olarak olumlu değerlendirilmişse de yöneltilen eleştirilerden biri, İİK m. 263'de *"Borçlu tarafından gösterilecek teminat"* karşılığında haczedilen malın borçlu veya üçüncü kişi elinde bırakılmasına ilişkin düzenlemenin yanında ayrıca İİK m. 266'da düzenlenen *"İhtiyati haczin kaldırılması"* hükmü ile teminat karşılığında mal veya hak üzerindeki haczin kaldırılmasını düzenlemenin gerekli olmadığı, bu iki hükmün birleştirilmesi ve tek bir maddeyle düzenlenmesi, 266'ncı maddenin yürürlükten kaldırılmasının daha uygun olduğudur. Ayrıca haczedilen mal üçüncü kişi elindeyse taahhüt senedi alınarak malın ona bırakılabileceğine dair hükmün yürürlükten kaldırılması önerilmiştir. Zira borçlunun borcu için üçüncü kişiye ait malın haczedilemeyeceği, haczedilse dahi yediemin olarak üçüncü kişiye bırakılması gerektiği ifade edilmiştir[41].

---

[39] **Özekes**, Değişikliklerin Değerlendirilmesi, s. 453.

[40] **Deren Yıldırım**, 442.

[41] **Özekes**, Değişikliklerin Değerlendirilmesi, s. 456.

4949 sayılı Kanunla ihtiyati hacizde aşağıdaki değişiklikler yapılmıştır[42].

*"MADDE 59. - 2004 sayılı Kanunun 257 nci maddesinin başlığı "İhtiyatî haciz şartları", birinci fıkrasında yer alan "borcun" ibaresi "para borcunun" olarak ve ikinci fıkrasının (2) numaralı bendinde yer alan "kaçarsa" ibaresi "kaçar ya da bu maksatla alacaklının haklarını ihlâl eden hileli işlemlerde bulunursa;" olarak değiştirilmiştir.*

*MADDE 60. - 2004 sayılı Kanunun 258 inci maddesine aşağıdaki fıkra son fıkra olarak eklenmiştir.*

*İhtiyatî haciz talebinin reddi hâlinde alacaklı kanun yoluna başvurabilir.*

*MADDE 61. - 2004 sayılı Kanunun 261 inci maddesine aşağıdaki fıkra son fıkra olarak eklenmiştir.*

*İhtiyatî haczin infazı ile ilgili şikâyetler infazı yapan icra dairesinin bağlı olduğu tetkik merciine yapılır.*

*MADDE 62. - 2004 sayılı Kanunun 264 üncü maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.*

*İhtiyatî haciz, alacak davasının mahkemede görüldüğü sırada konulmuş veya alacaklı birinci fıkraya göre mahkemede dava açmış ise, esas hakkında verilecek hükmün mahkemece tebliğinden itibaren bir ay içinde alacaklı takip talebinde bulunmaya mecburdur.*

*MADDE 63. - 2004 sayılı Kanunun 265 inci maddesinin başlığı "İhtiyatî haciz kararma itiraz ve temyiz" olarak ve birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve aşağıdaki fıkralar ikinci ve son fıkra olarak eklenmiştir.*

*Borçlu kendisi dinlenmeden verilen ihtiyatî haczin dayandığı sebeplere, mahkemenin yetkisine ve teminata karşı; huzuriyle yapılan hacizlerde haczin tatbiki, aksi hâlde haciz tutanağının kendisine tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde mahkemeye müracaatla itiraz edebilir.*

---

[42] İcra ve İflâs Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, TBMM Tutanak Dergisi, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc087/kanuntbmmc087/kanuntbmmc08704949.pdf, ET. 05.09.2023.

*Menfaati ihlâl edilen üçüncü kişiler de ihtiyatî haczi öğrendiği tarihten itibaren yedi gün içinde ihtiyatî haczin dayandığı sebeplere veya teminata itiraz edebilir.*

*İtiraz üzerine verilen karara karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Yargıtay bu başvuruyu öncelikle inceler ve verdiği karar kesindir. Temyiz, ihtiyatî haciz kararının uygulanmasını durdurmaz.*

*MADDE 64. - 2004 sayılı Kanunun 268 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. 261 inci maddeye göre ihtiyaten haczedilen mallar, ihtiyatî haciz kesin hacze dönüşmeden önce diğer bir alacaklı tarafından bu Kanuna veya diğer kanunlara göre haczedilirse, ihtiyatî haciz sahibi alacaklı, bu hacze 100 üncü maddedeki şartlar dairesinde kendiliğinden ve muvakkaten iştirak eder. Rehinden önce ihtiyatî veya icrai haciz bulunması hâlinde âmme alacağı dahil hiçbir haciz rehinden önceki hacze iştirak edemez."*

4949 sayılı Kanunun genel gerekçesine göre[43];

*"İhtiyatî haciz, ihtiyatî tedbirden farklı olarak para alacakları için öngörülmüş bir geçici koruma tedbiri olduğundan, ihtiyatî haciz talebi için bir "para borcu"nun bulunması hususu açıklığa kavuşturulmuştur. Ayrıca, "alacaklının haklarını ihlâl eden hileli işlem yapılması"nın ihtiyatî haciz sebebi sayılacağı açıkça belirtilmiştir. İhtiyatî haciz talebinin reddi hâlinde, alacaklıya temyiz yoluna başvurma olanağı sağlanmış ve böylece mahkemelerin bu alandaki çelişkili uygulamalarının önüne geçilerek ihtiyati haciz konusunda yeknesaklık ve birlik sağlanmak amaçlanmıştır."*

4949 sayılı Kanunun madde gerekçelerine göre[44];

*"Madde 60- Maddede genel olarak ihtiyatî haciz değil, ihtiyatî haczin şartlan düzenlendiğinden, madde kenar başlığı "ihtiyati haciz şartlan" olarak*

---

[43] TBMM İcra ve iflâs Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/550), https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c023/tbmm22023108ss0225.pdf, s. 7, ET. 2.9.2023.

[44] TBMM İcra ve iflâs Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/550), https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c023/tbmm22023108ss0225.pdf, s. 21 vd., ET. 2.9.2023.

*değiştirilmiştir. Öte yandan madde ile, ihtiyatî haciz talep edebilmek için bir "para borcunun" mevcut olması hususu açıklığa kavuşturulmuştur. Böylece ihtiyatî haczin, ihtiyatî tedbirden farklı olarak, sadece para alacakları için öngörülmüş bir tedbir olduğu vurgulanarak yanlış uygulamaların önüne geçilmesi amaçlanmıştır.*

*Maddenin ikinci fıkrasının (2) numaralı bendinde "alacaklının haklarını ihlâl eden hileli işlem" yapılmasının ihtiyatî haciz sebebi sayılacağı açıkça belirtilmiştir. Böylece uygulamadaki tereddütler ortadan kalkmış olacağı gibi. Kanunun benzer amaçla iflâs sebebi olarak düzenlediği 177 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendi ile de uyum sağlanmıştır.*

*Madde 61- Maddeyle, mahkemece ihtiyatî haciz talebinin reddi hâlinde alacaklıya temyiz yoluna başvurma olanağı sağlanmıştır. Böylece Kanunun 257 nci maddesinde belirtilen ihtiyatî haciz sebeplerinin mevcudiyeti konusunda mahkemelerce kullanılan takdir yetkisine yargısal denetim olanağı getirilmek suretiyle uygulamada yeknesaklığın sağlanması ve hak arayanlar arasında eşitliği bozucu çözümlerin önüne geçilmesi amaçlanmıştır.*

*Madde 62- İhtiyati haciz kararlan hakkında yapılan şikâyetlerin daha kısa bir sürede incelenip sonuçlandırılması amacıyla ihtiyatî haciz kararını yerine getiren icra dairesinin bağlı olduğu tetkik merciine yapılması öngörülmüştür.*

*Madde 63- Maddeyle, takip talebinde bulunma süresi mahkemeler arasında ayırım yapılmadan tebliğden itibaren bir ay olarak belirlenmiş; böylece yeknesaklığın ve basitliğin sağlanması amaçlanmıştır.*

*Madde 64- Maddeyle, Kanunun 258 inci maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak, birinci fıkrada yer alan ve ihtiyatî haczin temyiz edilemeyeceğine ilişkin olan hüküm, madde metninden çıkartılmıştır. Maddeye eklenen fıkra ile, menfaati ihlâl edilen üçüncü kişilere ihtiyatî hacze "itiraz" olanağı getirilmiştir. Nitekim İsviçre icra ve iflâs Kanununda yapılan değişiklikle, üçüncü kişilere de bu olanak tanınmıştır. Zira ihtiyatî haciz geçici bir hukukî koruma olup, bu karar bazen karşı taraf dinlemeden ve ispat aranmadan verilebilmektedir. Bunun sonucu olarak, borç ilişkisinin dışında kalan üçüncü kişileri de doğrudan doğruya etkileyecek tarz ve içerikte ihtiyatî haciz karan*

*verilebilmekte, üçüncü kişilerin bu durum karşısında kendilerini açık bir hükümle koruma olanağı bulunmamaktadır. Üçüncü kişinin ileri sürebileceği itiraz sebebinin ihtiyatî haciz nedenlerine veya teminata ilişkin olabileceği belirtilmek suretiyle itiraz konusundaki tereddütlerin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Görev konusu, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa göre belirleneceğinden maddede ayrıca belirtilmemiştir, ihtiyatî haciz talebine esas teşkil eden alacak para alacağı olduğundan, alacağın miktarına göre sulh veya asliye hukuk mahkemesi görevli olacaktır.*

*Maddede, borçlunun veya üçüncü kişinin yaptığı itiraz üzerine yargılama yapıp karar veren mahkemenin bu kararına karşı temyiz yoluna başvurulabileceği belirtilmiş ve konunun iveditiği nedeniyle başvurunun Yargıtayca öncelikle ve kesin olarak sonuçlandırılacağı hükme bağlanmıştır.*

*Ayrıca uygulamada ortaya çıkabilecek duraksamaları gidermek amacıyla, ihtiyatî haciz kararına itiraz üzerine verilen karara karşı temyiz yoluna başvurulması hâlinde bu başvurunun ihtiyatî haciz kararının uygulanmasını durdurmayacağı hükme bağlanmıştır.*

*Madde 65. - Maddeyle, rehnin tesisinden sonra haciz konulması hâlinde, konulan haczin rehni aşarak rehnin önündeki hacze veya ihtiyatî hacze iştirak edemeyeceği esası getirilerek, tapu siciline güven ve aleniyet ilkesine uyum sağlanması amaçlanmıştır."*

## IX. 2.3.2005 Tarihli ve 5311 Sayılı İcra ve İflâs Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

5311 sayılı Kanunla İİK'da değişiklik yapılmasının temel sebebi, 20 Temmuz 2016 tarihinde bölge adliye mahkemelerinin göreve başlamasıyla ilk derece hukuk mahkemesi kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvuru hakkının tanınması ve temyize kural olarak bölge adliye mahkemesi kararlarına karşı başvurulabilecek olmasıdır. Sonuç olarak, yeni kanun yolu sisteminin kabul edilmesi nedeniyle, İcra ve İflâs Kanununun çeşitli maddelerinde gerekli uyumu sağlamak üzere değişiklikler yapılmıştır.

Yapılan değişikliklerden bir kısmı da ihtiyati hacizle ilgilidir. Daha önce ihtiyati haciz talebinin reddi halinde, alacaklı temyiz yoluna başvuru hakkına sahip olmasına rağmen, yeni düzenlemeyle bu karara karşı istinaf yolu açılmış, bölge adliye mahkemesinin istinaf incelemesi üzerine vereceği kararın ise kesin olması düzenlenmiş ve temyiz yolu ihtiyati haciz bakımından kapatılmıştır. Kanun koyucunun bu şekilde düzenleme yapmasında, ihtiyati haczin geçici hukuki koruma niteliği, acil ve hızlı karar verilmesi gerekliliği, uyuşmazlık hakkında nihai karar verilinceye kadar geçecek dönemdeki belirsizliğin giderilmesi ihtiyacı etkili olmuştur. Temyiz yolu ihtiyati hacizde kapatılmış olsa dahi ilk derece mahkemesi kararları istinaf yoluyla denetlenmektedir.

5311 sayılı Kanunla ihtiyati hacizde yapılan değişiklikler aşağıdaki şekildedir[45]:

*MADDE 16.- İcra ve İflâs Kanununun 258 inci maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.*

*İhtiyatî haciz talebinin reddi halinde alacaklı istinaf yoluna başvurabilir. Bölge adliye mahkemesi bu başvuruyu öncelikle inceler ve verdiği karar kesindir.*

*MADDE 17.- İcra ve İflâs Kanununun 265 inci maddesinin beşinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.*

*İtiraz üzerine verilen karara karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Bölge adliye mahkemesi bu başvuruyu öncelikle inceler ve verdiği karar kesindir. İstinaf yoluna başvuru, ihtiyatî haciz kararının icrasını durdurmaz."*

5311 sayılı Kanunun gerekçesi ise aşağıdaki gibidir[46]:

---

[45] 5311 Sayılı İcra ve İflâs Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, TBMM Tutanak Dergisi, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc089/kanuntbmmc089/kanuntbmmc08905311.pdf, ET. 06.09.2023.

[46] İcra ve İflâs Kanunu ile Ceza Evleriyle Mahkeme Binaları İnşası Karşılığı Olarak Alınacak Harçlar ve Mahkûmlara Ödettirilecek Yiyecek Bedelleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/541), s. 10, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c076/tbmm22076065ss0804.pdf, ET. 06.09.2023.

*"İcra ve İflâs Kanununun 258 inci maddesinin üçüncü fıkrasında, "kanun yoluna başvuru" şeklinde genel bir ifade kullanılmıştır. Bunun doktrinde bölge adliye mahkemelerinin kuruluşu ile birlikte istinaf olarak anlaşılması gerektiği kabul edilmektedir. Ayrıca, para alacakları için geçici hukuki koruma olan ihtiyati haczin, temyiz incelemesine tâbi kılınması da niteliğine aykırı olduğu gibi, mümkün olduğunca kısa sürede bu incelemenin yapılıp karara bağlanması yönünden de, temyiz yerine istinaf yoluna başvurulması zorunludur. Bu şekilde istinaf yolunun amacına uygun davranılmış, istinaf yoluna da uyum sağlanmış olacaktır. Bölge adliye mahkemesinin bu konudaki incelemeyi öncelikle yapması ve kesin bir şekilde karara bağlaması ise, ihtiyati haczin özelliğinden kaynaklanmaktadır. İhtiyati haczin mümkün olduğunca kısa sürede karara bağlanması geçici hukuki koruma olmasının bir gereği ve sonucudur. Bunun dışında geçici hukuki koruma niteliğinde olan ihtiyati haciz hakkında verilecek kararın istinaf yolu ile sonuçlandırılması ve temyiz yoluna başvuru imkanının kapatılması da bu özelliğinin bir sonucudur. Zira, davanın esası hakkında istinaftan sonra temyiz yoluna başvurma imkanı genel hükümler çerçevesinde zaten vardır; geçici hukuki koruma olan ihtiyati haciz hakkındaki karar için, temyiz yolunun tanınmaması bu yönüyle de bir hak kaybına sebep olmayacaktır. Bu görüş doğrultusunda Tasarıya yeni çerçeve 16 ncı madde ilave edilmiştir."*

## X. 14.01.2011 tarihli ve 6103 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun

2011 yılında yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunuyla gemilerin haczine ve ihtiyati hacze ilişkin yeni hükümler getirilmiştir. Bu kapsamda 2004 sayılı Kanun ile Türk Ticaret Kanununun deniz hukukunda cebrî icraya ilişkin özel hükümlerini uyumlaştırmak amacıyla da yeni düzenlemeler yapılması gerekmiştir. Söz konusu değişiklik hazırlanırken 1932, 1956 ve 1965 yıllarında kabul edilen hükümler incelenmiş, Türk Ticaret Kanununda benimsenen yeni sistem ile karşılaştırılmış ve değerlendirilmiştir. Bu çalışmaların sonucunda bazı hükümlerde değişiklik yapılmasına gerek görülmemiş, bazı hükümler ise değiştirilmiştir. Bu kapsamda gemi alacaklarıyla ilgili İİK'nın ihtiyati haciz hükümleri

aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve gemi alacaklarında ihtiyati hacze ilişkin İİK m. 257/4 hükmü yürürlükten kaldırılmıştır[47].

6103 sK' nın ilgili maddesine göre,
"(2) 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun; ...

l) 24 üncü maddesinin yedinci fıkrası, 27 nci maddesinin ikinci fıkrası, 92 nci maddesinin dördüncü fıkrası, 144 üncü maddesinin beşinci fıkrası, 153 üncü maddesinin üçüncü fıkrası, 257 nci maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.",

Buna göre İİK m. 257/4 ve 5'ye yer alan aşağıdaki hükümler 5311 sK ile yürürlükten kaldırılmıştır.

"*Gemi alacaklıları, donatanın yalnız mahdut ayni surette mesul olduğu hallerde, ancak mesuliyete mevzu teşkil eden mal ve haklara ihtiyati haciz koydurabilirler. Donatanın aynı zamanda şahsan mesul olduğu haller bundan müstesnadır. Şu kadar ki, donatanın şahsi mesuliyeti bir miktar ile mahdut ise gemi alacaklıları ancak bu miktar için donatanın diğer mallarını haczettirebilirler.*

*Yük alacaklıları hakkında da yukarıdaki fıkra hükmü kıyas yoluyla tatbik olunur.*"

5311 sayılı Kanunun ihtiyati hacze ilişkin değişiklik gerekçesi ise aşağıdaki gibidir[48]:

*"İkinci fıkra: 18/4/1929 tarihli ve 1424 sayılı ilk İcra ve İflâs Kanununda, gemilere ilişkin olarak yer alan tek hüküm "Gayri menkul tabiri gemilere de şamildir" kuralını içeren 29 uncu maddenin ikinci fıkrası idi. Bu hüküm, İsviçre'nin Gemi Siciline İlişkin Federal Kanununun 54 üncü maddesinden alınmıştı. 1424 sayılı Kanunun kabulünden sonra, bu alanda yeni bir düzenleme yapılması yoluna gidilmiş ve hâlen yürürlükte bulunan*

[47] TBMM Tutanak Dergisi, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc095/kanuntbmmc095/kanuntbmmc09506103.pdf, ET. 06.09.2023.

[48] Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/487), s. 24, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c090/tbmm23090051ss0131.pdf, ET. 06.09.2023.

*2004 sayılı Kanun kabul edilmiştir. Bu Kanunda, 1424 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin ikinci fıkrası, bu kez 23 üncü maddenin son fıkrası olarak tekrar edilmiştir. Ancak, bu genel atfa rağmen, 2004 sayılı Kanunun 26 ncı maddesinin birinci ilâ üçüncü fıkralarında, 91 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde, 92 nci maddesinin dördüncü fıkrasında, 136 ncı maddesinde, 300 üncü maddesinin birinci fıkrasında ve 342 nci maddesinde, gemilere ilişkin özel hükümlere yer verilmiştir. Ardından, 6762 sayılı Kanun ile birlikte 6763 sayılı Kanun da kabul edilmiştir. 6763 sayılı Kanunun 42 nci maddesi uyarınca 2004 sayılı Kanunun çeşitli hükümlerinde gemiler ile ilgili değişiklikler yapılmış ve yeni hükümler eklenmiştir.*

*6763 sayılı Kanunun 42 nci maddesi uyarınca 2004 sayılı Kanunun şu hükümlerinde gemilere ilişkin düzenleme yapılmıştır: 23 üncü maddesinin birinci fıkrasının birinci bendi ve ikinci fıkrası, 24 üncü maddesinin yedinci fıkrası, 26 ncı maddesinin ilk üç fıkrası, 27 nci maddesinin ikinci fıkrası, 28 inci maddesinin her iki fıkrası, 29 uncu maddenin her iki fıkrası, 31 inci maddenin birinci cümlesi, 94 üncü maddenin ikinci fıkrasının ilk iki cümlesi, 97 nci maddenin yedinci fıkrası, 136 ncı madde, 144 üncü maddenin beşinci fıkrası, 153 üncü maddenin üçüncü fıkrası, 206 ncı maddenin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesi, 257 nci maddenin son iki fıkrası, 288 inci maddenin ikinci, üçüncü ve dördüncü cümleleri."*

## XI. 22.7.2020 Tarihli ve 7251 Sayılı Kanun

2020 yılında ise 7251 sayılı Kanunla İİK m. 258'de yapılan değişiklik sonucunda ihtiyati haciz talebinin reddi kararının gerekçeli olarak verileceği ve yüzüne karşı aleyhinde ihtiyati haciz kararı verilen tarafın da istinaf yoluna başvurabileceği düzenlenmiştir. Esasen yüzüne karşı ihtiyati haciz kararı verilen tarafın itiraz yoluna başvurması mümkün olmadığından doğrudan mahkeme kararını istinaf edebileceği öğretide kabul edilmekteyse de uygulamadaki tereddütleri gidermek için Kanunda açık düzenleme yapılmıştır.

Daha önce uygulamada ihtiyati haciz taleplerinin kabulü ve reddi kararlarının gerekçesiz olması nedeniyle denetime elverişli olmaması, ihtiyati haciz talebinin reddi kararlarının borçluya tebliğ edilmemesi hu-

kuki dinlenilme hakkını ihlal ettiği için öğretide eleştirilmiş ve Yargıtay kararlarına konu olmuştur[49]. İhtiyati haciz talebi hakkında hızlı bir yargılama sonucunda ve yaklaşık ispatla yetinilerek karar verilmekteyse de bu durum mahkemenin gerekçeli karar verme yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır. Yapılan düzenleme uygulamada ortaya çıkan gerekçesiz ihtiyati haciz kararlarını önlemeyi amaçlamaktadır.

7251 sayılı Kanunun ilgili madde gerekçeleri aşağıdaki gibidir[50]:

*"Madde 35- Maddeyle, Kanunun istinaf yoluna başvurulabilen kararları düzenleyen 341 inci maddesinin birinci fıkrasında değişiklikler yapılarak istinafın kapsamı genişletilmektedir.*

*Mevcut durumda ihtiyati tedbir talebinin reddi kararına ve yokluğunda tedbir kararı verilenin itirazı üzerine verilen karara karşı istinaf yolu açık olup yüzüne karşı aleyhinde ihtiyati tedbir kararı verilen tarafın bu karara karşı doğrudan veya itiraz üzerine istinaf kanun yoluna başvurma hakkı bulunmamaktadır. Teklifle, 391 inci maddede yapılan değişiklikle yüzüne karşı aleyhinde ihtiyati tedbir kararı verilen tarafa da bu karara karşı doğrudan istinaf kanun yoluna başvurma imkânı tanınmaktadır. Yine Teklifle, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunun 258 inci maddesinin üçüncü fıkrasında değişiklik yapılarak, kendisi dinlenerek aleyhine ihtiyati haciz kararı verilen tarafın istinaf kanun yoluna başvurabileceği düzenlenmektedir. Bu kapsamda 341 inci maddenin birinci fıkrası revize edilmekte ve istinaf kanun yoluna başvurma imkânını veren bu hal metne işlenmektedir. Yapılan değişiklikle özetle, aleyhine ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı verilen taraf; bu karar yüzüne karşı verilmişse doğrudan istinaf kanun yoluna başvurabilecek; yokluğunda verilmişse öncelikle kararı veren mahkemeye itiraz edebilecek ve itirazın reddi durumunda istinaf kanun yoluna başvurabilecektir.*

---

[49] **Özekes**, İhtiyati Haciz Kararlarının Gerekçeli Olması, s. 472 vd. Öğretide, borçlu dinlenmeden verilen ihtiyati haciz talebinin reddi kararlarının borçluya tebliğ edilmemesinin, borçlunun alacaklının niyetinden haberdar edilmemesi ve koşullar değiştiğinde alacaklının yeniden ihtiyati haciz talep edebilmesi için gerekli olduğu, aksi halde ihtiyati haczin sürpriz etkisinin ortadan kalkacağı da ifade edilmiştir (**Deren Yıldırım,** s. 440).

[50] TBMM Kanun ve Karar Bilgi Sistemi, https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?YasamaKanunId=f72877c1-45e2-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=7251#step-2, ET. 16.11.2023.

*Madde 51- Maddeyle, 2004 sayılı Kanunun 258 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Teklifle, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 341 ve 391 inci maddelerinde yapılan değişikliğe uyum sağlanması amacıyla ve aynı gerekçelerle yapılan bu değişiklikle, ihtiyati haciz kararlarının gerekçeli olarak verilmesi öngörülmekte ve yüzüne karşı aleyhinde ihtiyati haciz kararı verilen tarafın da istinaf kanun yoluna başvurabilmesine imkân tanınmaktadır."*

Bir kanun değişikliğinin konusu olmamakla birlikte ihtiyati hacizle ilgili bir başka önemli gelişme, 2020 yılında bütün dünyada etkisini gösteren COVİD 19 Pandemisi döneminde salgının etkilerinin azaltılması amacıyla alınan 22.3.2020 tarihli İcra ve İflas Takiplerinin Durdurulması Hakkında Cumhurbaşkanlığı kararıyla İİK m. 330 uyarınca tüm takip işlemlerinin yanı sıra ihtiyati haciz kararlarının icrasının da geçici olarak durdurulmasıdır. İhtiyati haciz bu kez olağanüstü tedbirlerin konusu olarak, Pandeminin yarattığı olağanüstü koşulların olumsuz etkilerini azaltmak ve borçluları korumak amacıyla alınan hukuki tedbirler arasında tarihin sayfalarındaki yerini almıştır[51].

## DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışmada daha ziyade icra hukukuna ilişkin mevzuatta ihtiyati hacze ilişkin hükümlerde meydana gelen değişiklikler açıklanarak kurumun gelişimi özetlenmiştir. İhtiyati haczin gelişiminde işaret edilmesi gereken başlıklardan biri de kurumun hukuki niteliğidir. İhtiyati haczin hukuki niteliği tartışmalı olmakla birlikte, katıldığımız görüşe geçici hukuki koruma tedbirlerinden biri olduğunun altını çizmek gerekir[52]. Geçici hukuki koruma 2020' li yıllarda artık öğreti ve uygulamada benimsenmiş ise de 2000'li yılların başında uygulamada çok da bilinmeyen bir kavramdır[53]. Bu nedenle hem medeni usûl hem de icra iflâs hukukun-

---

[51] Konu hakkında bkz. **Rüzgaresen**, s. 29 vd.

[52] **Üstündağ**, s. 1; **Özekes**, İhtiyati Haciz, s. 41; **Erişir**, s. 225 vd.; **Yardım**, s. 69 vd.; **Pekcan tez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes,** s. 350, Kn 1447; **Atalı/Ermenek/Erdoğan,** s. 511; **Aşık/Oruç/Ozan Tok/Saçar,** s. 467, **Görgün/Börü/Kodakoğlu,** s. 453.

[53] Bu hususta ki ayrıntılı tespit ve değerlendirmeler için bkz. **Yılmaz**, Geçici Hukuki Himaye, s. 7 vd.; **Özekes**, İhtiyati Haciz, s. 36 vd.; **Erişir**, s. 1 vd.

da geçici hukuki korumanın örneği olarak nitelendirilen kurumlar, genellikle ihtiyati tedbir başlığı altında değerlendirilmiştir. Yargıtay ise yıllar içinde farklı kararlarında öğretideki görüşlerin de etkisiyle, ihtiyati haciz için "geçici haciz", "ihtiyati tedbirin özel bir türü[54]", "emniyet tedbiri[55]" gibi terimler kullanmıştır[56]. Ancak ilk olarak literatürde ihtiyati tedbirle ihtiyati haczin farklarının ortaya konulması ve daha sonra geçici hukuki koruma kavramının tanınmasıyla birlikte, o yıllarda yapılan akademik çalışmalarda, tez ve monografilerde geçici hukuki koruma kavramı bir şemsiye kavram olarak daha çok kullanılmış; geçici hukuki korumanın ortak ve temel özellikleri daha fazla bilinir hale gelmiştir. Böylece ihtiyati haciz, ihtiyati tedbirden giderek bağımsızlaşarak geçici hukuki korumanın farklı bir türü olarak nitelendirilmiştir[57]. 2010'lu yılların hemen öncesinden itibaren ise mahkemeler tarafından ihtiyati haczin geçici hukuki korumanın bir türü olduğuna işaret eden kararlar verilmeye başlanmıştır[58]. Ancak Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu 2017 tarihli nispeten güncel bir kararında dahi ihtiyati haczi hem ihtiyati tedbirin özel bir türü hem de geçici hukuki koruma olarak nitelendirmiştir[59].

İhtiyati tedbir ve ihtiyati haciz arasında kavramsal olduğu kadar, şartları, sebepleri, sonuç ve etkileri ile uygulama usulü konusunda farklılıklar bulunmaktadır. Bununla birlikte geçici hukuki korumalara ilişkin temel ilkeler yönünden ise benzerlikler mevcuttur. Bu bağlamda ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz alanında yapılacak değişiklikler de birbirini etkilemekte-

---

[54] **Ansay**, s. 312; **Postacıoğlu**. 708.

[55] **Berkin**, Necmeddin, İhtiyati Haciz, İstanbul 1962, s. 15.

[56] **Erişir**, s. 226 vd.; **Akdeniz**, s. 197-226; **Korkmaz**, s. 28.

[57] **Yılmaz,** İhtiyati Haciz, s. 1011-1026. **Özekes**, s. 54.

[58] İçtihat veri tabanlarında (Yargıtay Karar Arama, Legal, Lexpera vb.) arama yapıldığında bu tür kararların 2008 yılından itibaren verildiği tespit edilmiştir. Yargıtay 19. Hukuk Dairesin 2008 tarihli kararı için bkz. **Deynekli/Saldırım,** s. 18 vd.

[59] *"İhtiyati haciz, alacaklının bir para alacağının zamanında ödenmesini güvence altına almak için, mahkeme kararı ile borçlunun mallarına önceden ve geçici olarak el konulmasıdır. İhtiyati haciz ihtiyati tedbirin özel bir türü olarak İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenmiştir. …. İhtiyati haciz; "icra işlemi" değil, özel geçici hukuki koruma müessesesi olduğundan, ancak İcra ve İflas Kanunu'nun 257'nci maddesindeki şartlar çerçevesinde karar verilebilir. O hâlde, teminatın "depo edilmesi" için ihtiyati haciz kararı verilemez. "* YİBHGK, 29.6.2017, 2016/1, 2017/6 (RG. 29.6.2017 T., 30463 S.)

dir. En azından bu kurumlardan birinde yapılan değişikliğin kendi niteliğine aykırı olmadıkça diğeri ile uyumlu olmasına dikkat edilmelidir[60]. Nitekim öğretide kaleme alınan birçok çalışmada, geçici hukuki koruma başlığı altında ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz birlikte inceleme konusu yapılmış veya belirli bir kuruma yönelik araştırmalarda, mutlaka diğeri ile olan benzerlikler üzerinde de durulmuştur. İcra ve İflâs Kanununda ve bu kapsamda ihtiyati haciz alanında yapılacak temel değişikliklerde, HMK'nın ihtiyati tedbirlere ilişkin hükümlerinin dikkate alınması ve değerlendirilmesinde de fayda bulunmaktadır. Ancak bu yaklaşım, ihtiyati haczin ihtiyati tedbirin özel bir türü olduğu veya ihtiyati tedbirin bir üst kavram olarak kabul edilmesi olarak yorumlanmamalıdır. İki kurum bazı yönlerden birbirine yaklaşmakta, bazı yönlerden ise uzaklaşmaktadır[61]. Geçici hukuki korumanın farklı türleri arasında, temel esaslar ile düzenleme biçimi, şartları ve usulleri bakımından olabildiğince ahenk oluşturulmaya çalışılmalıdır.

İhtiyati haczin takip hukuku bakımından hukuki niteliğiyle ilgili bir diğer tartışma ise ihtiyati haciz işleminin bir "takip işlemi" olup olmadığıyla ilgilidir. Konu hakkında literatürde farklı görüşler olmakla birlikte[62], Yargıtay ihtiyati haczin bir icra işlemi olmadığını kabul etmektedir. Kanımızca, ihtiyati hacizle ilgili yapılabilecek bir kanun değişikliğinde ihtiyati haczin takip hukuku bakımından hukuki niteliği ve etkisi konusunda da düzenleme yapılması bu tartışmaların önlenmesi bakımından faydalı olacaktır.

İhtiyati haciz kurumu diğer pek çok kanun ve kurumun Türk hukuk sistemine girişinde olduğu gibi Osmanlı Devletinin batılılaşma hareketlerinden etkilenmiş, Tanzimat döneminde yapılan reformlarla ve Cumhuriyetin ilanından sonra temel kanunların seçilmiş yabancı ülke

---

[60] **Yılmaz**, Geçici Hukuki Himaye, s. 1075 vd.; **Yardım**, s. 71 vd. Örneğin, dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilmiş olması durumunda, daha önce verilmiş olan ihtiyati tedbir kararın akıbetinin ne olacağı konusunda ihtiyati haciz hakkındaki İİK m. 264 düzenlemesinin kıyasen uygulanması gerektiği ileri sürülmüştür. Bkz. **Küçük**, s. 1222

[61] İhtiyati tedbir ve ihtiyati haczin farkları ve kesiştiği noktalar hakkında bkz. **Özekes/Erişir,** s. 1239 vd.; Benzerlik ve farklılıklara ilişkin örnekler için bkz. **Yardım**, s. 9, s. 72-78.

[62] Görüşler hakkında bkz. **Boran Güneysu,** s. 41 vd.

hukuklarından resepsiyon yoluyla edinilmesiyle mevzuatımıza girmiş ve zaman içinde uygulamanın ihtiyaçları ve öğretinin eleştirileri dikkate alınarak gelişme göstermiştir.

Cumhuriyet döneminde ihtiyati hacizle ilgili değişiklikler doğrudan ve sadece ihtiyati haczin değiştirilmesini amaçlayan düzenlemeler yoluyla yapılmamıştır. Başka bir deyişle, ihtiyati haciz başlı başına bir kanun değişikliğinin konusu olmamıştır. İhtiyati hacizle ilgili değişiklikler, daha ziyade İcra ve İflâs Kanununun genelini ilgilendiren düzenlemelerle birlikte yapılmıştır.

İcra ve İflâs Kanununda 1929, 1940, 1965, 1985 ve 2003 tarihli değişikliklerin yapılmasında önemli derecede etkili faktörlerden biri, değişiklik öncesi dönemlerde yaşanan ekonomik krizler ve bunların alacaklı ve borçlu ilişkilerinde yarattığı sorunlardır. 1929'un dünya ekonomik krizinin yaşandığı yıllar olması ve sonrasında 1932 tarihli İİK değişikliğinin bu krizin etkileriyle yapılması; 1940'ların İkinci Dünya Savaşı yılları olması; 1965 değişikliğinin yapılmasından önce 1958'de Türkiye ekonomisinde başlayan büyük ekonomik krizin devam etmekte olması; 1985 değişikliklerinin ise 1970'li yılların ortalarında başlayan ve 1980 kararlarıyla sona eren ekonomik krizin etkisiyle yapılmış olması İİK değişiklikleri ile ekonomik krizler arasındaki bağlantıyı göstermektedir[63]. 1999 yılında yapılan değişikliklerin de 1994 yılında ülkede yaşanan büyük ekonomik krizden etkilendiğini söylemek mümkündür. Sonuç olarak tarihsel süreç içinde İcra ve İflâs Kanununda yapılan temel değişiklikler, söz konusu ekonomik krizlerin etkilerinin göstermesinin sonrasına denk düşmektedir.

Ekonomik krizlerin İİK yapılan genel değişikliklerdeki etkisi yadsınamaz ise de kanımızca sık değişiklik yapılmasının temel sebeplerinden biri de başka ülke hukuklarından ilk etapta çeviri yoluyla iktisap edilen icra kurum ve kavramları ile düzenlemelerin başlangıçta uygulamanın ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmasıdır. Bu sebeple mevcut hükümler uygulandıkça ve sorunlar çıktıkça, Türk hukukunda yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda ihtiyati hacizle ilgili düzenlemeler de esasen

63 **Üstündağ**, s. 10 vd.

İsviçre hukukundan alınmışsa da ihtiyaçlara göre gelişerek mevzuatta, literatürde ve uygulamada yerleşmiştir.

İhtiyati haczin tarihsel süreçteki gelişimine dair tespitlerimiz ise özetle şunlardır: İhtiyati hacze ilişkin ilk düzenleme 1879 tarihli Usûl-i Muhâkeme-i Hukukiyye Kanûn-u Muvakkati ile yapılmış ve hatta bu konuda daha sonra aynı muvakkat kanunda bir değişiklik daha yapılmıştır.

Cumhuriyetin ilanından sonra ise ihtiyati haciz yine bir icra kanunu içerisinde ve bağımsız olarak değil, 1927 yılında yürürlüğe giren 1086 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu içerisinde ihtiyati tedbirlerle birlikte ve ihtiyati tedbirin bir türü olarak düzenlenmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, temel kanunlarda iktibas yoluyla yapılan düzenlemelerden icra hukuku da etkilenmiştir ve ilk düzenleme İsviçre hukukundan iktibas edilen 1929 tarihli İcra ve İflâs Kanunu ile yapılmıştır. Bu Kanunla ilk kez ihtiyati haciz bağımsız bir icra hukuku kurumu olarak İİK'da yer almıştır ve ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. 1929 tarihli İİK'nın yürürlükte kaldığı kısa dönem içinde, ihtiyati haciz hakkında hem 1086 sayılı HUMK'ta hem de 1929 tarihli İİK'da düzenlemeler yer almıştır.

1929 tarihli Kanunun uygulanmasına ilişkin genel ve yoğun eleştiriler nedeniyle bu Kanun kısa süre yürürlükte kaldıktan sonra, 1932 yılında 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu yürürlüğe girmiştir. 2004 sayılı Kanunda ihtiyati haciz talep edilebilecek hallerin kapsamı genişletilmiş ve alacağı muaccel olan alacaklılara, daha önce icra takibi yapma zorunluluğu olmaksızın borçlunun mal ve hakları üzerine ihtiyati haciz konulmasını talep edebilme imkânı tanınmıştır. Bu düzenleme mehaz İsviçre hukukundan farklılaşan önemli bir noktadır. Zira değişiklikle ihtiyati haciz Türk hukukunda istisnai bir yol olmaktan çıkmış, muaccel alacaklar bakımından adeta bir ön takip prosedürüne dönüşerek muaccel alacaklar bakımından, takibin kesinleşmesine bağlı olan haciz işlemi geçici de olsa erken bir safhaya çekilmiştir. Ayrıca 2004 sayılı İİK ile 1932 yılından itibaren ihtiyati haciz HUMK'tan çıkarılmış ve ihtiyati haczin şartlarına

ve sonuçlarına ilişkin düzenlemeler İİK'da yer almıştır. Böylece ihtiyati haciz mevzuat içinde de ihtiyati tedbirden bağımsızlaşmıştır[64].

1940 yılında yapılan değişiklikle, Kanunda ihtiyati haciz kararına karşı başvuru yolu olarak ilk kez ve açıkça "itiraz" kavramı kullanılmıştır. Ayrıca itirazın sadece 257'nci maddenin ikinci fıkrasındaki sebeplerle yapılabileceği, itiraz üzerine mahkeme tarafından bu sebeplerle sınırlı inceleme yapılabileceği düzenlenmiştir. İİK'nın 257'nci maddesinin ikinci fıkrasında, muaccel olmayan alacaklarda itirazın ihtiyati haciz sebepleriyle sınırlandırılması, borçlunun savunma hakkını kısıtlayan bir düzenleme olmuştur.

1965 yılında ise 538 sayılı Kanunla ihtiyati hacizde borçlu aleyhine olan menfaat dengesini düzeltmeye yönelik önemli değişiklikle yapılmıştır. Örneğin, alacaklıya ihtiyati haciz kararı verilmesinden itibaren 10 gün içinde icrasını isteme mecburiyeti getirilmiş; ihtiyati haczin icrasında süratin sağlanması amaçlanmıştır. Böylece ihtiyati haciz kararının borçlu üzerinde belirsiz süreyle yaratabileceği baskı ortadan kaldırılmış, alacaklının da hakkını dürüstlük kuralı çerçevesinde ve amacına uygun olarak kullanması kontrol altına alınmıştır.

İhtiyati haczin gelişim çizgisinde, başlangıçta alacaklıyı koruyan hükümler ön planda ve menfaat dengesi alacaklı lehinedir. 1932, 1940, 1965 tarihli kanunlarla, borçlu açısından mevcut hukuki belirsizliği ortadan kaldırmayı, hukuki güvenliği tesis etmeyi, alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesini tesis etmeyi ve tarafların eşit silahlara sahip olabilmelerini amaçlayan düzenlemeler yapılmıştır[65].

2003 yılında 4949 sayılı Kanunla ihtiyati haciz hükümlerini geliştiren düzenlemeler yapılmıştır. Başlıca değişiklikler, ihtiyatî haciz talep edebilmek için bir "para borcunun" mevcut olması hususunun açıklığa kavuşturulmuş olmasıdır. Ayrıca ihtiyatî haciz talebinin reddi hâlinde alacaklıya temyiz yoluna başvurma olanağı tanınarak, ihtiyati hacizle ilgi-

---

[64] **Erişir**, s. 227.

[65] 1965 değişikliklerinin genel gerekçesinde, İcra ve İflâs Kanununun genelinde borçlunun ve üçüncü kişinin meşru menfaatlerinin korunmasını sağlayacak hükümlere yer verilmesinin zorunluluk olduğu ifade edilmiştir. Bkz. **Üstündağ**, s. 27.

li yargı kararlarının denetlenmesi sağlanmıştır. Kanımızca, ihtiyati haciz kurumunun doğru ve eşit şekilde uygulanmasını sağlamak, uygulamadaki farklılıkları gidermek amacıyla kanun yolu denetiminin açılması, kurumun gelişmesi bakımından önemli bir düzenleme olmuştur. Bir başka yenilik ise, ihtiyati hacizle menfaati ihlal edilen üçüncü kişilere de hacze "itiraz" olanağı getirilmesidir. İcra ve İflâs Kanununun diğer hükümleriyle kıyaslandığında, ihtiyati hacze ilişkin hükümlerinin menfaat dengesini sağlama konusunda daha başarılı olduğu söylenebilir[66]. Yargıtay da uygulamada ihtiyati hacizde menfaatler dengesini sağlamaya yönelik kararlarıyla bu süreci desteklemiştir. Örneğin, Yargıtay ihtiyati hacze itiraz sebeplerini kanunun lafzını yorumlayarak borçlu lehine genişletmiştir[67].

2005 değişikliğiyle, daha önce ihtiyati haciz talebinin reddi halinde temyiz yoluna başvuru hakkına sahip olan alacaklı için bu kez istinaf yolu açılmış; bölge adliye mahkemesinin istinaf incelemesi üzerine vereceği kararın kesin olması düzenlenerek ve temyiz yolu ihtiyati haciz bakımından kapatılmıştır. Düzenlemenin amacı, uygulanacak yeni kanun yolu sistemi ile İcra ve İflâs Kanununun çeşitli maddelerinde gerekli uyumu sağlamaktır. Bu düzenleme 2015 yılında yapılmışsa da ancak bölge adliye mahkemelerinin Temmuz 2016'da faaliyete geçmesiyle yürürlük ve anlam kazanabilmiştir.

Son olarak 2020 yılında, 7251 sayılı Kanunla İİK m. 258'de yapılan değişiklik sonucunda ihtiyati haciz talebinin reddi kararının gerekçeli olarak verileceği ve yüzüne karşı aleyhinde ihtiyati haciz kararı verilen tarafın da istinaf yoluna başvurabileceği düzenlenmiştir.

İhtiyati hacizle ilgili düzenlemeler, esasen İsviçre İcra ve İflâs Kanunundan iktibas edilmekle birlikte, 1929 yılından bugüne kadar uygulamanın ve Türk toplumunun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çeşitli değişiklikler neticesinde İsviçre hukukundan farklılaşmıştır. Özellikle muaccel alacaklar için başka bir sebep aranmaksızın ihtiyati haciz kararı

[66] Bununla birlikte kamu icra hukukunda, kamu alacaklarının tahsilinde geçerli ihtiyati haciz hükümleri (6183 sK m. 13) ise menfaatler dengesini gözetmeyen, keyfi uygulamalara sebebiyet verecek kurallar benimsenmiştir. Bu konu öğretide birçok yönden haklı olarak eleştirilmektedir. Bkz. **Çiftçi**, s. 192 vd.

[67] **Kuru**. 1054 vd.

verilebilmesi Türk hukukunun mehazdan ayrıldığı önemli noktalardan biridir. Bununla birlikte iki hukuk sisteminin ihtiyati hacze ilişkin diğer temel prensipleri benzerdir. Örneğin, ihtiyati haczin geçici olması, ihtiyati haczi tamamlayıcı merasim, borçlu ve üçüncü kişinin ihtiyati hacze itiraz hakkı ve itiraz üzerine verilen kararlara karşı kanun yoluna başvurulabilmesi gibi konularda iki ülke hukukunda benzerlikler bulunmaktadır[68].

Bir geçici hukuki koruma türü olarak ihtiyati haciz, sürekli olarak alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesini kurmak ve korumak yönünde gelişmiştir. Cebri icra hukuku ve ihtiyati haciz bağlamında menfaat dengesinin kurulması bir anda ve tek bir düzenlemeyle ulaşılabilecek bir sonuç olmadığından, tarafların hak ve menfaatlerini doğrudan etkileyen menfaatlerin birbirine yaklaştırılması zaman almıştır. Özellikle uygulamada alacaklıların ve borçluların kanun hükümleri karşısındaki tutum ve davranışları, bu davranışların yol açtığı sorunlar, toplumun ekonomik ve sosyal durumunun yarattığı ihtiyaçlar, ihtiyati haciz alanındaki düzenlemelerin gelişimine etki etmiştir.

İhtiyati haciz geçmişte olduğu gibi bugün de para alacaklarının tahsilinin güvence altına alınmasında etkili bir hukuki kurum olarak kullanılmaktadır. Son on yıla ilişkin adli istatistik verilerine göre[69], ihtiyati haciz taleplerinin büyük bir bölümü mahkemeler tarafından tam kabul ile sonuçlanmıştır. Örneğin 2019 yılı istatistiklerine göre (Covid-19 Pandemisi döneminde (2020-2021) ihtiyati haciz taleplerinde önemli düzeyde bir azalma olmuştur) 120.432 ihtiyati haciz talep edilmiş, bu taleplerden 103.571'i tam kabul ile 6.789'u kısmen kabul ile, 10.009'u ise ret ile sonuçlanmıştır. Buna göre ihtiyati haciz talepleri % 91 oranında kabul edilmiştir. Bu oran diğer yıllarda da benzer şekilde gerçekleşmiştir. İhtiyati haciz taleplerinin % 90 civarında kabul ile sonuçlanması dikkate alındığında, borçluya haksız ihtiyati hacizden koruyacak veya ihtiyati haciz haklı olsa dahi alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesini

[68] **Yardım**, s. 51 vd.

[69] 2012-2017 yılına ilişkin verileri toplu halde görmek için bkz. **Korkmaz**, s. 70; 2017-2022 verilerini görmek için bkz. **Adli İstatistikler Yayın Arşivi,** Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi, ET. 12.09.2023.

tesis eden hükümlerin özenle ve dikkatle uygulanması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

İhtiyati hacizle ilgili değişiklikler alacaklı ve borçlu ve hatta belirli bir tarihsel aşamadan sonra üçüncü kişi arasındaki menfaat dengesini kurmaya yönelik olarak yapılmıştır. Menfaat dengesini kuramaya yönelik düzenlemelerin bir kısmı ise doğrudan yargısal temel haklarla ilişkilidir. Örneğin, ihtiyati hacze itiraz esasında çok uzun süreden beri mevzuatımızda olmasına rağmen bu hususun yargısal temel haklardan hukuki dinlenilme hakkıyla ilişkili olduğu 2000'li yıllarda yapılan bilimsel çalışmalarla ortay konulmuştur[70]. Bu gelişmelerde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin zorunlu yargı yetkisinin kabul edilmesinin[71] ve Anayasa'da adil yargılanma hakkına ilişkin açık düzenleme yapılmasının etkisinin olduğu söylenebilir. Bu gelişim süreci, genel olarak cebri icra hukukunda ve özelde ihtiyati haciz bakımından temel hak ve hürriyetlerin bundan sonraki dönemde daha fazla gündemde olacağını göstermektedir. Temel hak ve hürriyetler geçmişten olduğu gibi bundan sonra da icra hukukunun kurumlarını etkileyecektir.

Bugün gelinen noktada, ihtiyati haczin niteliği konusunda tartışmalar devam etmekteyse de ihtiyati tedbirden farkları ve temel özellikleri konusunda teori ve uygulamada pek tereddüt kalmamıştır. İhtiyati haciz para alacaklarının tahsilini güvence altına alınmasında geçmişte olduğu gibi etkili bir role sahiptir. Bununla birlikte kurumun etkinliğini artırmak ve alacaklı/borçlu arasındaki menfaat dengesinin korunması için yeni değişiklikler de gündeme gelebilecektir.

Kanımızca 2011 yılında ihtiyati tedbir konusunda HMK'da yapılan düzenlemelerle uyumlu şekilde ihtiyati haciz konusunda da daha sistematik bir düzenleme yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu kapsamda; ihtiyati

---

[70] **Özekes**, 208.

[71] Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) denetim sürecine ilişkin bireysel başvuru hakkını 1987'de ve AİHM'nin zorunlu yargı yetkisini 1990'da kabul etmiştir. Bkz. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, https://www.mfa.gov.tr/insan-haklari_.tr.mfa#:~:text=T%C3%BCrkiye%2C%201953'te%20y%C3%BCr%C3%BCrl%C3%BC%C4%9Fe%20giren,yetkisini%201990'da%20kabul%20etmi%C5%9Ftir., ET. 8.9.2023.

haczin niteliği, ihtiyati haciz şartları, ihtiyati haciz talebi, ihtiyati hacizde teminat gösterilmesi, teminat gösterilmesinden muaf olunan haller (örneğin ihtiyati haciz talep edenin adli yardımdan yararlanması muafiyet halleri arasında sayılmamıştır), teminat gösterilmesine ihtiyati haciz kararının içeriğinde yer verilmesi, görevli ve yetkili mahkeme, ihtiyati haciz incelemesi ve kararı, ihtiyati haciz şartlarının ispatında yaklaşık ispat kuralının geçerli olması ve bu hususun kanunda açıkça vurgulanması, ihtiyati haczin icrası, ihtiyati haczin icrasında haciz işlemleri konusunda uyulması gerekli kurallar, ihtiyati haczi tamamlayıcı merasim, ihtiyati haciz kararına karşı başvurulabilecek yollar, başvuru yollarına ilişkin incelemenin öncelikle yapılması, itiraz sebepleri ve ihtiyati hacze itiraz yargılamasında itiraz incelemesinin kapsamının netleştirilmesi, ihtiyati haciz ilgili kararlara itiraz ve diğer başvuru yollarına ilişkin sürelerin yeknesaklaştırılması, teminat karşılığı ihtiyaten haczedilen malların borçluya bırakılmasına dair 263'üncü madde ile teminat karşılığı ihtiyati haczin kaldırılmasına dair 266'ncı maddenin birleştirilmesi ve üçüncü kişinin mülkiyet hakkının korunmasına uygun bir düzenleme yapılması, durum ve koşullarda değişiklik olması sebebiyle ihtiyati haczin kaldırılması ve değiştirilmesi gibi başlıklar öğretinin görüşleri ve uygulamanın ihtiyaçlarına göre yeniden yazılmalıdır.

Bu çalışmanın tamamlandığı tarihte, hazırlıkları devam eden İcra ve İflas Kanunu taslağı henüz alenileşmemiş ise de değindiğimiz başlıklarda, Cumhuriyetin yeni yüz yılında ihtiyati hacizle ilgili ihtiyaçlara cevap verebilecek kapsamlı bir değişikliğin yapılmasının uygun olacağı kanısındayız.

## KAYNAKÇA

**Adli İstatistikler Yayın Arşivi,** Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü.

**AKDENİZ Umut,** "İhtiyati Haciz Müessesesi" Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. X, S. 1-2, Y. 2006, s. 197-226.

**ANSAY Sabri Şakir,** Hukuk İcra ve İflâs Usulleri, 5. Baskı, Ankara 1960.

**ARSLAN Ramazan/YILMAZ Ejder/TAŞPINAR AYVAZ Sema/HANAĞASI Emel,** İcra ve İflâs Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2022.

**AŞIK İbrahim/ORUÇ Yakup/TOK Ozan/SAÇAR Ömer Faruk,** İcra ve İflas Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2023.

**ATALI Murat/ERMENEK İbrahim/ERDOĞAN Ersin,** İcra ve İflas Hukuku, 7. Bası, Ankara 2023.

**BELGESAY Mustafa Reşit,** Yeni İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, Birinci Kitap İcra 2. Tabı, İstanbul 1932.

**BERKİN Necmeddin,** İhtiyati Haciz, İstanbul 1962.

**BORAN GÜNEYSU Nilüfer,** "İcra Takip İşlemleri", TBBD, 2012 (101), s. 31-60.

**ÇİFTÇİ Pınar,** İcra Hukukunda Menfaat Dengesi, Ankara 2010.

**DEREN YILDIRIM Nevhis,** "4949 Sayılı ve 17.7.2003 Tarihli Kanun İle Yapılan Değişiklik Çerçevesinde İhtiyati Haciz Kararlarının Hukuki Niteliği Ve Kontrolü", s. 431-443.

**DEYNEKLİ Adnan/SALDIRIM Mustafa,** Öğretide ve Uygulamada İhtiyati Haciz, 3. Baskı, Ankara 2011.

**ERİŞİR Evrim,** Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyati Tedbirin Türleri, İstanbul 2013.

**KALE Süleyman/EKEN Mehmet Hasan,** Türk Bankacılığında Krizler ve Çıkarılan Dersler Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Y. 2017, C. 6, S. 5, s. 11-23.

**KARSLI Abdurrahim,** İcra ve İflas Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2022.

**KORKMAZ Ramazan,** Haksız İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Hacizden Kaynaklanan Tazminat Davası, İstanbul 2020.

**KURU Baki,** İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, Ankara 2013.

**KÜÇÜK Alper Tunga,** "İhtiyati Tedbirin Etkisinin Süre Bakımından Sınırı" Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2022; 12(2), s. 1215-1239.

**ÖZEKES Muhammet,** "İcra İflâs Kanunu'nda İhtiyati Hacze İlişkin Değişiklikleri Değerlendirilmesi", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. I, S. 2, 2005, s. 445-457.

**ÖZEKES Muhammet,** "İhtiyati Haciz Kararlarının Gerekçeli Olması ve Kanun Yoluna Başvuru- Bir Karar Üzerine Değerlendirme" Prof. Dr. Yavuz Alangoya İçin Armağan, İstanbul 2007, s. 469-484.

**ÖZEKES Muhammet,** İcra İflâs Hukukunda İhtiyati Haciz, Ankara 1999.

**ÖZEKES Muhammet/ERİŞİR Evrim,** "Konusu Para Alacağı Olan Geçici Hukuki Korumaların Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi", MİHDER, 2006/3, s. 1235-1274.

**ÖZKAN Yavuz,** 1879 Tarihli Usül-i Muhakeme-i Hukukukiyye Kanun-u Muvakkati'nin Modern Usul Hukukuna Etkileri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2021.

**PEKCANITEZ Hakan/ATALAY Oğuz/SUNGURTEKİN ÖZKAN Meral/ ÖZEKES Muhammet,** İcra ve İflas Hukuku, 10. Bası, İstanbul 2023.

**POSTACIOĞLU İlhan,** İcra Hukuku Esasları, İstanbul 1982.

**RÜZGARESEN Cumhur,** "Covid 19 Pandemisi Bağlamında Para Alacaklarına İlişkin Hacizlerin Durumu", MİHDER, C. 17, S. 48, 2021/1, s. 27-66.

**TBMM Tutanak Dergisi**

**UMAR Bilge,** İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi, İzmir 1973.

**UZAR Gökçe Nazar,** İcra ve İflâs Kanununun Tarihi Gelişimi, Ankara Üniversitesi SBE YL Tezi, Ankara 2001.

**ÜÇOK Coşkun/MUMCU Ahmet/BOZKURT Gülnihal,** Türk Hukuk Tarihi, 8. Baskı, Ankara 1996.

**ÜSTÜNDAĞ Saim,** İcra ve İflâs Kanununun Dünü ve Bugünü, İstanbul 1990.

**ÜSTÜNDAĞ Saim,** İhtiyati Tedbirler, İstanbul 1981.

**YARDIM Ertan,** İhtiyati Haciz Kararına Karşı Başvuru Yolları, Ankara 2023.

**YILMAZ Ejder,** "İhtiyati Haciz ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar", Bankacılar Dergisi, 1998/27, s. 63-75.

**YILMAZ Ejder,** Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri, C. I, Ankara 2011.